

ČASOPIS SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH V PRAZE.

Časopis vydáván jest pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice
jest na Král. Vinohradech, Sázavská ul. č. 14. n.

Číslo 3.

Vydáno v září 1896.

Ročník IV.

Bohumil Vitězslav Konečný,
supplující profesor a český spisovatel
(nar. 1871., † 1896.)

Snímek původní fotografie.

Za přítelem B. V. Konečným.

Napsal *Ant. Hlinecký.*

Vřelé sympatie a úcta zachvívají mnou při vzpomínce na přítele, který sotva vkročiv do života, náhlou smrtí byl nám vyrván a vytržen z prací svých. Odešel na vždy se všemi snahami, záměry svými, zanechav v literární činnosti své důkaz, jak mohl nám prospěti...

Dne 1. července t. r. k půlnoci skonal náhle chrlením krve v Chrudimi, kdež zastával svědomitě úřad supplujícího profesora na obchodní akademii. Těžké mraky kryly oblohu nade Skutči dne 4. čce., kdy v obrovském průvodu nesena byla tělesná schránka zesnulého tam, kde odpočívá Rubeš.

Mladý a pilný badatel náš byl šlechetné, něžné duše, poctivec nejlepšího zrna, nadšený milovník rodné obce a vzorný vlastenec. Mladé pokolení nemá mnoho tak neohrožených, zdárných a v každém směru obětavých synů, jakým byl zesnulý skromný přítel a spolupracovník náš Konečný. Byl ideální člověk, jak dobře o něm napsal dr. Jireček ze Samokova v listě zaslaném do Skutče po smrti Konečného.

Bohumil Vítězslav Konečný narodil se ve Skutči na Chrudimsku v čís. 381. na náměstí z otce Aloisa, měšťana skutečského a matky Anny, roz. Holých, dne 16. čce. r. 1871. Koneční pocházejí ze mlýna Bošovského u Žumberka. a Holí jsou stará rodina skutečská. B. V. Konečný v nejatlejší věku přilnul ke knihám a ve škole vynikal pozorností a pilí. Tichý žák tento lišil se od jiných i hrami svými — pořádal doma výstavku, netuše arci, že bude jednou tvůrcem zdařilé výstavky národopisné, pořádané ve Skutči r. 1894. Jemnocitná duše jeho hořela pro vše krásné. Rád se učil hudbě a rád kreslil. Záliba jeho v dějepise ukázala se záhy. Z učitelů svých na gymnasiu nejvíce miloval Al. Jirásku. Studijní léta na gymnasiu litomyšlském učinila jej středem ruchu vlasteneckého, a domu na náměstí vedle radnice, kde byly schůzky s rozpravami ve středn a v sobotu, dáno jméno „Česká stráž.“ Záhy zřídil si značnou knihovnu, z níž studentům půjčoval knihy, ano tak byl obětavý, že knihy jim prodával, nežádaje peněz. Neunavný a hojně již zásobený vědomostmi, chystal se Konečný hned ve kvartě k sepsání minulosti svého rodiště, vypsav si dějiny dekanátu skutečského. A od té doby již neustal, vypisuje s pilí vzácnou ze starých knih a listin. Tak prozkoumal „Žlutou knihu“, založenou r. 1457., gruntovní knihy: žďárskou, račickou, z Maliného, Leštinky a Skutče, skutečské smlouvy svatební a soudní pře, učinil si hojně výpisky z děkanských knih kopulačních, a zhotovil seznam skutečských občanů ze 16—17. století. Také z památní knihy děkanské vypsál nejpamátnější a nejdůležitější místa. V jeho pozůstatosti literární jest hojná snůška přepisů listin, výpisků a poznámek, jež ukazují, že Konečný měl bohatý, arci pracně snesený material, z něhož pilně těžil, současně jej doplňuje. Odtud ranná a čilá tvorba

jeho na poli, dějepisu, starožitností a národopisu, jejíž výsledky uveřejňoval v Časopise Společnosti, Památkách archaeolog., Českém časopise historickém, redig. drem. J. Gollem a drem. A. Rezkem, Českém Lidu, Světozoru, Českém východě, Chrudimských novinách, nečítaje v to do rámce našeho nespádající belletristické práce, hlavně překlady z polštiny.¹⁾

Skončiv studia historická na filosofické fakultě české university, za nichž byl funkcionářem „Historického klubu“ a náhradníkem výboru „Společnosti“, neustal ani v době státních zkoušek ve své činnosti literární, započaté již v 16. roce životní dráhy. Denník nejlépe svědčí o jeho nezdolné pílí; založil též dámský odbor Národní Jednoty Severočeské ve Skutči. V roce 1895. napsal 58 článkův a letos (od ledna do dne úmrtí) 29. Samostatně vydal „Almanach na počest 80tých narozenin V. Rybičkových“, „Památník na slavnosti hasičské ve Skutči“ a „Spisovatelé-rodáci okresu skutečského“. (Viz Časopis Společnosti II. 94.) V rukopise zanechal vedle různých prací větších i menších I. díl „Pamětí města Skutče a okolí“ a pojednání o počátcích biskupství litomyšlského.²⁾

Právě byl hotov s písemnými pracemi ke státní zkoušce a dokončil životopis předchůdce svého v úřadě učitelském do výroční zprávy chrudimské akademie obchodní, když ho smrt zachvátila...

Náležel naší „Společnosti“, která dokazuje, že nejstarší historie naše domůže se platných a cenných výsledků jen pomocí starožitností a národopisu. Obého si všímal, obé uznával, rovně cenil a nepodceňoval. Odtud pochodí pevné nazírání jeho na dobu starších dějin českých.

O Konečném možno říci, že se upracoval. O 5. hodině vstával a teprve o 11. uléhal... A posléze uleh, aby se již neprobudil k obětavé a všestranné součinnosti. Zvadol před rozkvětem, oplakáván jsa rodinou, milovanou nevěstou, věrnými přáteli a rodáky i vděčnými žáky.

I my želíme předčasného a tragického skonu drahého přítele a horlivého spolupracovníka našeho. Budiž mu zachována čestná paměť!

¹⁾ Besedy lidu a Knihovna jejich, Levné svazky novel, Jitřenka, Lada, Hlasy z východních Čech, Matice slovanská, kritické úvahy (Studentský sborník strany neodvislé, literární listy a j.) a literární zprávy (Nedělní listy, Moravská orlice).

²⁾ Vzpomínku věnovaly Konečnému: Věstník československých muzeí, roč. I. čís. 11., str. 170. Obč. l. č. 13 (s podobiznou), zvláště však prof. F. L. Nesvadbík ve výroční zprávě obchodní akademie chrudimské, odkudž totéž ve „Hlasech z východ. Čech“, 1896. čís. 28. a 29., besídka. Tam uveřejnil též poslední svůj referát o článku dra. Novotného: Husův glejt, pod pseudonymem Jarosl. skála (čís. 22, 23). Týž časopis v čís. 30—32. přináší ve feuilletonu: Ve starých papírech. Dle nich (z literární pozůstalosti B. V. Konečného) načrtl A. Hlinecký.

Chození s Řehořem.

Zapsal MJC. František Kučera.

I.

V Radonicích, v okrese lounském, měli prý nejlepší „říkání“ ze všech okolních obcí, když chodili za Řehoře. Učitelé o svatém Řehoři chodili s žáky po obci, vybírajíce rozličné dary, jako: monku, ovoce, sádlo a j.; nebylo však „říkání“ to již původní, toto bylo prý kratší a méně hezké. Boleslav Jablonský (místní pamětník jmenují jej jen „pater Eugen“), který byl v oné obci kaplanem, opravil je a mnohem rozšířil,¹⁾ a tak měli „říkání“, jímž všeobecně se chlubili a posmívali se sousedním, páteckým hochům, že nemohou se jim rovnati.²⁾

Díky výtečné paměti mého milého strýce, Jana Kučery, kováře v Uhercích (jemuž tuto srdečně děkuji), podařilo se mi vše vypsati. (Strýc sám býval hejtmanem.)

Každý ten „voják“ malý měl šaty obyčejné a na nich našité pentle harasové nebo papírové rozličných barev.

Nejstarší vždy byl „hejtmanem“, měl klobouk ze silného papíru „na dvě facky“, polepený zlatým a stříbrným, papírem, široké porty zlaté na kalhotách, pentle na ramenou, bílé rukavičky a železný kord.

Jeden nadporučík: měl čáko papírové, pentle a kord.

Jeden šikovatel: čáko, papírové pentle a dřevěnou šavli.

Jeden „kaprál“: čáko, dřevěnou šavli s papírovou pochvou a lískovou hůlku k vyplácení, když by kdo zasloužil.

Jeden praporečník: velikou biskupskou mitru, 2 pentle papírové od ní visící; ovšem nosil prapor.

Jeden bubeník, obyčejně malý, zavalitý hoch, aby prý se lidé více smáli.

2 „mušketyři“ (pěší vojáci): měli čáky jako ostatní, ale na zádech torby papírové, pušku dřevěnou, tašku na patrony a malou šavli dřevěnou s pochvou papírovou, obarvenou.

2 „dragouni“: na hlavách přílbice, malou schránku na patrony, dlouhou šavli.

2 kyrysaři: přílby, tašku na patrony, na prsou černý papírový „kyrys“, šavli a černé přídělané kníry mohutné.

2 husaři: měli rovněž čáky, ale nahoře nad kokardou „fedrpuše“; malé schránky na patrony, dlouhé šavle, přídělané kníry dlouhé a přes levou nohu od opasku na dvou „harasových“ pentlích papírová schránka až na paty, pěkná, červená, žlutým harasem zdo-

¹⁾ Opravy a doplňky ty nepokládáme za tak značné a podstatné a proto otiskujeme beze změny.

²⁾ Žákovské slavnosti o sv. Řehoři, dne 12. března, popsány jsou od K. J. Erbena, Prostonárodní české písně a říkadla, II. vyd., str. 57 a od různých, v Českém Lidu V. 167, 263 a 452, kde i drobnější zprávy se uvádějí. Viz též Dr. Č. Zíbrt: Staročeské výroční obyčeje, str. 65. Podávajíce doplňkem oba hořejší příspěvky, prosíme za další.

Pozn. red.

Pozn. red.

bená a s korunou s písmeny F. J. I.; při chůzi kopal stále do oné schránky patama; na úzkých kalhotách měl široké pentle.

Když mělo chození již začít, postavili se všichni po dvou do řady, ale tak, že v první řadě byli 3, totiž setník v prostřed, po pravici nadporučík a po levé šikovatel. Provázeni jsou „kantorem“, táhli po vsi za stálého bubnování.

Jakmile přišli do stavení, ubytovatel vstoupil do světnice vojenským krokem, zostra, „salutoval“ a postaviv se 3 kroky před hospodářem, říkal svoji úlohu, ostatní zatím čekali venku:

Zdař Bůh! pane hospodáři,
jak pak se Vám, letos daří?
Přál bych, aby dobře bylo,
aby Vám nic nechybělo,
nesu Vám tu novinu,
že za malou hodinu,
přijde sem pluk vojáků
a to malých školáků;

budou tady verbovati,
školní dítky spisovati,
které doma lenují,
školu nenavštěvují.
Jen se k tomu přichystejte,
maličko strpení mějte,
budou tady hnedle stát,
neb je slyším bubnovat!

Jakmile dořekl poslední verš, vojsko vešlo stále bubnujíc, postavilo se ve dvě řady proti sobě, setník nahoře v čele, vedle něho z pravé strany nadporučík, z levé šikovatel, od těchto až ke dveřím stáli ve dvou řadách ostatní a to tak, že vedle nadporučíka stál praporečník, proti němu na druhé straně vedle šikovatele „kaprál“, vedle tohoto „tambor“, pak vedle vždy proti sobě 2 mušketýři, 2 dragouni, 2 kyrysaři a 2 husaři proti sobě. Mezi nimi byla ulice, aby se mohlo procházet. Ubytovatel stál u dveří (měl též třírohý klobouk). Setaník ptá se ubytovatele:

Farire! tys věrný můj,
jak's vykonal úkol svůj? (Tento salutuje, odpoví:)

Jak's poručil, tak se stalo,
vše se na vlas vykonalo;
jídla, pití bude dost,
ha, — to bude blaženost! (Smějí se všichni.)

Setník v čele vojska obrátí se k hospodáři:

Přišli jsme k Vám s uctivostí
doufám, že jsme vzácní hosti;
škodu sobě nedělejte
pro maso neposýlejte,
máte-li jen pár kuřátek,
neb několik jehňátek,
kapounů neb husiček,
aneb tučných kachniček,
všechno to přijmeme rádi,
je-li pravda, kamarádi?

(Smějí se všichni.)

Nejsme těž velcí pijáci,
píváme jen po štrapáci,
neuděláme Vám škodu,
neboť pijem' jenom vodu,
kterouž, jakž se často stává,
pan hospodský hostům dává,
a když jest vypita,
za pivo ji počítá!

Po něm mluví nadporučík:

Milý pane hospodáři,
buďte jen veselé tváři,
neračte nás za zlé mítí,
že tu chceme na čas býti;

přicházíme od armády,
rovnou cestou od parády,
byli jsme sem posláni,
ze čtyř pluků vybráni,

regimentu husarů,
dragounů a kyrysarů,
a od pluku mušketýrů,
jež jsou po vsi na kvartýru.
Budou tady verbovati,
dítky do své školy bráti,

Pak mluví šikovatel:

Při tom, milí vojákové,
malí, velcí školáčekové,
dávám rozkaz od setníka,
od našeho poručíka,
byste se tak chovali,
byste došli pochvaly.
Hospodáře nehněvejte,

Kaprál velí:

Tambore! udeř na buben!
náš patron budiž veleben!

Všichni zpívají píseň k sv. Řehoři:

My jsme malí rytíři
Řehoře svatého
a radostně oslavujem'
dnes památku jeho,
dnes památku jeho.

Slavný Řehoř velký,
církevní učitel,
jest náš otec a náš patron,
dobrý přítel dítek,
dobrý přítel dítek.

A, vy, rodičové,
o své dítky dbejte;
v zimě, v létě do školy je
pilně posýlejte,
pilně posýlejte.

Praporečník přednáší:

Alou! Alou! bratří rozmilí!
buďme veselí a zmužíli,
všickni, jenž pod tímto praporcem
bojujete s udatným srdcem,
dejte výhosti temné truchlivosti,
odejte se jasné veselosti;

Teď kaprál velí:

Levé křídlo, v pravo hled!
pravé křídlo, v levo hled!

Teď tambor:

Já jsem sice tambor malý,
věrně ale sloužím králi.
Byl jsem pět let u regimentu,
vážím asi sedm centů,

by se naučily psát,
číst, počítat a Boha znát, —
a při tom také dobré mravy,
by neměly prázdné hlavy,
a v celém svém životě
byly šťastny ve světě.

k čeládce se vlídně mějte,
dělejte jak slušno jest,
regimentu svému česť;
neb kdo rozkaz přestupuje,
tomu kaprál vymaluje
s lískovici na hřbítku
notnou pětadvacítku!

Pakli záčka máte,
na papír nám dejte,
nemáte-li žádné drobné,
dukáty sypejte,
dukáty sypejte.

Jestli nám nedáte,
tak se podíváte,
všecky hrnce vám roztlučem',
co v polici máte,
co v polici máte.

Nejsou-li v polici,
někde se naleznou,
roztlučem' je, potlučem' je
šavlicí železnou,
šavlicí železnou (zařinčí šavli).

neboť víte, že ten slavný den,
k naší radosti jest zasvěcen.
Dávno jsme se na něj těšili,
hleďte, abychom ho užili.
Srdnatosti důkaz dáme my,
a postavme se k sobě tvářemi.

buben jest mé potěšení,
jiná radost pro mě není,
jak ti moji kamarádi,
maškrťují při něm rádi,

když ta jeho kůže zlatá,
hlučně řinčí tramta, tatá.
Pročež Vás, rozmilé dítky,

rodičů svých drahé kvítky,
zve můj buben do pole,
a to maršem ke škole.

Kaprál velí:

Mušketýři, vystup směle,
před shromáždění celé,

až pak odtud odstoupíš,
kamarád ať vystoupíš!

Voják 1. (pušku na pravém rameni):

Já mušketýr s těžkou zbrání
jistě jsem k politování,
husar skočí na koníka,
přes hory doly utíká,
a já musím pěšky chodit,

v blátě a sněhu se brodit,
a ještě pak k mému neštěstí
musím všecku „pakáz“ vésti.
Smilujte se tedy nade mnou
a obtěžte mi něčím „pakáz“ mou.

Teď vstoupí do řady, postaví pušku k noze a vystoupí jeho
kamarád, 2. voják:

Já voják od pěchoty
zkusil jsem už dosti psoty,
žízně, hladu, ke své zlosti
zakusil jsem do sytosti;
když jsem táhl do Francouzská,
neměl jsem bot ani kouska.
V jedné velké „pataliji“

obdržel jsem medailii,
bojoval jsem za Vás také,
snášel bídý všelijaké,
pročež dobrá hospodyňko,
přineste nám náké vínko,
bych se mohl napítí
a své rány vymýti.

Kaprál velí:

Dragoune, vtipu dobrého,
mluv tedy něco moudrého,

až pak odtud odstoupíš,
kamarád ať vystoupíš!

Dragoun tase šavli:

Nepopíše husí péro,
co ten dragoun v světě zkusi,
jemu ať se vlasy ježí,
celý kůl na srdci leží.
On nemá na jednom dosti,
dva žaludky na starosti,

onť jest jako velký pán,
a já jenom k službě dán.
Vemte si ten chléb na to,
udělte mi něco za to,
bych nedělal nadarmo ten krok,
udělte mi něco na obrok.

2. dragoun (nováček):

Já mám koně, já mám broně,
to je kůň,
když já mu dám ovsa,
on skáče hopsa,
a když mu dám obroku,

on mně skáče do skoku,
já mám koně,
já mám broně,
to je dobrý kůň.

Kaprál velí:

Kyrysare, teď jest na tobě řada,
až odstoupíš, tak pusť kamaráda!

Kyrysar 1. tase šavli:

Zlý jest stav ten bojovnícký,
zvláště však ten kyrysnický,
v létě paří kyrys hrudí,
v zimě až skrz kůži studí,
a tak kde nejlítější bitva je,

tam jde těžká kavalérie;
pročež nade mnou se ustrňte
a něčím mně kyrys naplňte!
Málem spokojený kyrysar
vděčně přijme sebe menší dar!

2. kyrysar (rekrut):

Musil by kyrysara pes vzít,
aby on neuměl jezdit;

když on si na koníka sedne,
tak jede v noci jako ve dne!

Kaprál velí:

Husar nám nyní dokáže,
mnoho-li má v srdci kuráže;

až pak odtud odstoupí,
kamarád ať vystoupí!

1. husar tase šavli:

Kuťa farum terentete!
To jest bída na tom světě,
málo peněz, práce dosti,
kuťa, není-liž to k zlosti.
Pozdravujou Vás husaři,

keď věru zle se jim daří,
máte na ně pamatovati
a jim také něco poslati.
Nedělejte v tom žádné překážky
a udělte jim něco do tašky!

2. husar:

Ištěn heren, to je zima!
až už se mě chytá rýma.
Keď by tato hospodyňka
měla jenom trochu vínka
a háký dobrý čerstvý špek,

abych si zahřál žaludek;
pakli já nic nedostanu,
hned přítelem být přestanu,
neb já ostrou šavli mám,
všecko to tu rozsekám!

Teď předstoupí furýr (ubytovatel) k setníku a podává mu depeše.
Setník rozbálí list a čte nahlas:

Cito, cito jest tu psáno,
že má být maširováno, —
a to do pole šírého,
před nepřitele velkého.

Vzhůru na kůň pluku těžký,
a Vy lehčí jděte pěšky!
Jen tu nic nezapomeňte,
všecku pakáž s sebou vemte!

Teď se kaprál obrátí před hospodáře žádaje dárek do kasy pro
svoje kamarády a praví:

Děkujem' s ponížeností,
za důkaz Vaší štědrosti,
s Pánem Bohem Vám dáváme,

a — jestli se neshledáme,
zaplať Vám to Bůh v hojnosti,
tuto i v nebeské radosti.

Teď kaprál velí: v pravo a v levo toč, pochodem pochod. Tambor
bubnuje, a vojsko obdarováno „maširuje“ do jiného čísla.

Řehoři.

Podává J. V. Želisko.

II.

Z vesnic kol Stachů, tak zvaného Podlesí, chodí každoročně hoši
kolem sv. Řehoře dům od domu. Jsou to obyčejné 2—3 hoši s červenými
šátky, přehozenými do cípu přes ramena, s dřevěnými šavlemi
v rukou. Na hlavě sedí každému vysoká koruna z cukerního papíru.
Kromě toho jeden nese košík na dárky. Přijdouce do stavení počnou
zpívat:

Na svatého Řehoře památka se činí,
každému se oznamuje, který o tom neví,
učitele velkého, Řehoře svatého,
toho my dnes slavíme, máme radost z toho.
Žádné dítky nemáte, na papír nám dejte,
jeden groš, nebo dva, jistě neschoudnete,
dostanete pochvalu v tom nebeském ráji,
kde svatý Řehoř přebývá, Pána Boha chválí.
Jestli nám nic nedáte, tak nás pohněváte,
všecky hrnce vám pobijem', co v sednici máte.

Na to spustí nějaký kratochvilný verš. První začne:

Ale, pane brachu kamaráde,
já ti povím špás!
Já jsem běžel po lavici,

roztrh' jsem si nohavici,
máma na mně hrozila,
přece mně odpustila.

Druhý:

Pane brachu kamaráde,
já ti povím eště lepší špás.

Náš táta do školy nechodil,
přec se pít kořalku naučil.

Pak čekají na podarování a jdou do jiného stavení. Ke konečným žertovným veršům přidávají také:

Já jsem malý záček,
zpívám jako ptáček,

kdybych housky s medem jídal,
já bych eště lepší zpíval.

Záhadný nápis na zvonu ve Strenicích.

Podává Václav Schmidt. (Se snímkem.)

Na věži farního chrámu ve Strenicích (okres Mladá Boleslav), zasvěceného sv. Bartoloměji, visí 3 zvony, jeden veliký uprostřed a dva menší nad ním po stranách. Zvon prostřední a jeden menší lil konvář Míchal r. 1604.¹⁾ Druhý nejmenší zvon, umístěný ke straně východní, ovinut jest na koruně pamětihodným nápisem, jehož snímek vyhotovil jsem sice již téměř před 15 lety, ale do nedávna marně jsem se pokoušel s četnými přátely a znalci o jeho rozluštění. Nikde dosud nebyl otištěn ani přepis liter ani snímek, dovoluji si tedy podati jej veřejnosti se svým výkladem ku posouzení.

Jak patrně z reprodukce věrného snímku, vine se úhledný nápis mezi dvěma pásky. Čítá 80 písmen, rozdělených 12 lilijemi na 13 oddělení. Původ zvonu dlužno klásti do začátku 15. věku. Nápis jest latinský, jak na první pohled patrné, ale nejen jednotlivá slova, ale i písmena jsou přehozena. Přece však možno pokusiti se o výklad této legendy, zdánlivě zcela temné a záhadné. Jediný pohled na první slovo stačí jen prostřednímu latináři, aby v počátečním slově za náslovné *r* odjinud tam přehozené místo *s*, četl dativ: *sacerdoti* (knězi). Za první liliji čteme zřetelně příslovku *sic* (tak), za liliji druhou

¹⁾ Památky archaeolog. XVI. 219. Tam jsou legendy obou zvonů.

HAERKODHELHSHICSLHMAHPR
JOUHOUALCALHODOLNKOJHMOA
HNO PRSLHPRJH BALHALLHALL
JHSLHSHHSHHSHHSHHSHHSHHSHH
JHPRHSHHSHHSHHSHHSHHSHHSHH

nějakou zkomoleninu: *cit* a za lilijí třetí patrně konec imperativu: *recipe*, kterýž shledáváme na snímku ve 3. řádce. Za lilijí čtvrtou čteme zdánlivě nesrozumitelné *utu* a za pátou lilijí *aleat*, což dává smysl teprve tenkrát, odloučíme-li od *utu* písmeno *u* a vložíme je za pátou lilijí před *aleat*, takže potom obě lilijí odděleno čte se *ut ualeat* (ať slouží, prospívá). Další slovo *uolnro* nedovedu rozluštit a za šestou lilijí položené slovo *adamo* mohl by býti dativ osobního jména. Slovo vedlejší: *recipe* (přijmi). Za sedmou blížijí následující zkomolenina, soudě tak dle tří *a*, dále písmeny *n* a koncového *m* mohla by značiti *campanam* (zvon). Po osmé lilijí čteme spojku *et* (a), po deváté lilijí imperativ *fac* (čiň), po desáté *eam* (ji) a po jedenácté *consecrare* (posvětit).

Uvážíme-li nyní poslední slova: *et fac eam consecrare*, poznáváme, že akkusativ zájmena: *eam* nutně musí se vztahovati k podstatnému jménu rodu ženského, s nímž se shoduje v rodě, čísle i pádu a tím jest v této větě jen akkus. *campanam*. Celá věta i s tímto doplňkem má smysl a dotvrzuje tak správnost čtení záhadné zkomoleniny za sedmou lilijí v *campanam* (v češtině *zvon* jest rodu mužského, nutno tedy vztahující se *eam* přeložiti *jej*. V infinitivu *consecrare* jest mluvnická chyba, zaviněná na konci vložím *e* místo *i*, neboť správný tvar v té vazbě jest *consecrari*. Doslovný překlad té věty *recipe campanam et fac eam consecrari* zní pak: *přijmi zvon a učiň jej posvěceným*, tedy volně zčeštěno: *přijmi zvon a posvěť jej*; slova také dříve zmíněná *ut ualeat* (ať slouží, prospívá) hodí se k této větě svým smyslem. Že jsou uvedena dříve, nevádí našemu výkladu. Písmeny za lilijí dvanáctou, u níž nápis asi počíná, postrádají všeho smyslu.

Ke konci zajímavě jest připomenouti, že o značném stáří zvonu tohoto svědčí i jeho stěny namnoze od srdce tak vytlučené, že zvon vydává proto prazvláštní zvuk křaplavý. Vypravuje se o něm, že byl přenesen do Strenic ze zaniklého kostelíku „na hoře v Čejku“, ¹⁾ ležícího nyní ve zříceninách asi čtvrt hodiny od Strenic na východ. Zkázu jeho i se zaniklou osadou Čejkami klademe do válek husitských.

Otázka zachování starobylého rázu Prahy.

Dne 5. dubna t. r. přinesly denní listy české provolání na ochranu historických památek pražských, opatřený četnými podpisy přátel našich starožitností, a za ním sletovaly se souhlasné přispisy ze mnohých krajů korunních zemí českých od zastupitelstev, měst, korporací, spolkův i jednotlivců. Mnoho dobré vůle, svaté nadšení, ale málo síly k provedení ... Také „Společnost přátel starožitností českých v Praze“

¹⁾ Tamže: F. Bareš vypravuje též o přenesení jeho do Strenic ze zaniklého, zbořeného kostela, jež jmenuje „na Čejkách“. Týž píše jen, že „jest velmi starožitného původu“.

vyslovila v zásadě souhlas s touto akcí v přípisě ze dne 10. června t. r., znějícím sl. radě král. města Prahy. Pamětní spis tento otištěn byl v časopise str. 62 a v denních listech. Stavební komise, v níž zasedali pan náměstek Dr. Srb, Dr. Kühn a Dr. Prachenský, usnesla se k návrhu tohoto, by ve smyslu pamětního spisu svolána byla komise, skládající se z užšího komitétu pro opravu řádu stavebního, totiž pp. Dra. Eiselta, Dra. Prachenského, Dra. Žaluda, do které by byli svoláni dále pp. stavitel J. Herain, architekt O. Polívka, stavitel Tichna, ředitel E. Tonner a stavitel Vlček, která by radě městské předložila návrhy na opravu řádu stavebního, pokud jí třeba jest k zachování starých památek pražských. Komise ta má vzít za základ porad svých návrh, který v té příčině přijal užší komitét a který vypracován byl Drem Prachenským.

Se stejným důrazem vyslovila se pro zachování starobylého rázu Prahy také „Jednota občanů pražských“, podavši sboru král. hlav. města Prahy tento spis:

Slavný sbore obecních starších!

Členové Jednoty pražských občanů, přítomní ve schůzích dne 10. a dne 18. května t. r., v nichž u příležitosti přednášek pp. architektů O. Polívky a inž. J. Heraina jednáno bylo o zachování starobylého rázu města Prahy, uložili výboru Jednoty pražských občanů, by ve smyslu návrhů ve schůzích těchto učiněných obrátil se na slavnou reprezentaci královského hlavního města našeho s důtklivou prosbou, by k zachování starobylého rázu Prahy — seč jest — působiti ráčila.

Vyhovuje přáním těmto výbor Jednoty pražských občanů dovoluje si z usnesení svého ze dne 7. července t. r. k slavnému sboru obecních starších podati tuto uctivou petici:

Výbor Jednoty pražských občanů jest toho dalek, aby rozšiřoval se o důležitosti otázky této, která zejména v době poslední s účastenstvím všeobecným se sleduje, a hned předem uznává s povděkem, že slavná reprezentace královského hlavního města Prahy zejména v poslední době podnikla o své ujmě kroky důležité, jež k zachování starého rázu města našeho čelí nebo architektonické a vůbec umělecky vkusné úpravy jednotlivých novějších částí města se týkají (návrh na opravu stavebního řádu, revize polohopisného plánu asanačního, úpravu náměstí Betlemského a Senovážného atd.).

Ač netají se také podepsaný výbor Jednoty pražských občanů tím, že zachování starých památek pražských i pouhé zachování starého rázu Prahy spojeno jest se značnými, zejména finančními nesnáze, přece dovoluje si slavnému sboru obecních starších předložiti návrhy, dle nichž by další kroky, jak k zachování starého rázu Prahy, tak i k architektonické a vůbec umělecky krásné úpravě nových částí Prahy podniknuty býti mohly a měly. — Starobylý ráz Prahy jeví se v historických a uměleckých, nanejvýše stavitelských památkách různých dob i slohů, kteréžto památky buď jednotlivé, buď ve skupinách svým rázem umělecky krásně působí; namnoze výtvořím ducha lidského i příroda napomáhá, a tu pak výsledek práce lidské z několika věků s přírodou v jeden krásný, souladný celek se pojí.

Dle výroků odborníků prve uvedených lze zachování starobylého rázu Prahy dosíci zejména:

1. Zachováním dosavadních krásných pohledů:

a) Stráž petřínská jakož i přední část horního plateau ku Praze a částečně i ku Smíchovu obrácená budíž chráněna před soustavným zastavováním budovami. Jen výjimkou budíž dovoleno provádění staveb ojedinělých anebo v malých skupinách, vyhovujících však zákonům estetiky, v souladu s okolím a pozadím a nerušících ladného pohledu s nábřeží staroměstského se otevírajícího.

b) Totéž necht platí i o pokraji horní roviny letenské, pokud jí s nábřeží Františkova, ze Starého Města, Josefova a též s výše položených částí Král. Vinohradů spatřiti lze.

c) Při úpravě ostrova Kampy, pak pobřeží malostranského mezi mosty císaře Františka a císaře Františka Josefa obmezena budiž výška domů a jich střech tak, aby krásný pohled s nábřeží Františkova do malebné kotliny malostranské vysokým nábřežím a domy na něm stojícími nebyl znešvafován.

d) Také výškový poměr budov, které stojí před chrámem Týnským, na náměstích Staroměstském a Křižovnickém, kol mosteckých věží malostranských, před chrámem sv. Mikuláše, na náměstí Radeckého, v horní části ulice Nerudovy a Úvozu, pokud budovy ty s nábřeží Františkova viditelné jsou, měl by býti pro případ přestavby budov těch obmezen, aby domy přestavěné nebyly závadou jednotlivým architektonickým dílům a by nerušily krásných pohledů na jednotlivé části města.

Toho všeho docíliti lze ovšem jenom zákonem a bylo by alespoň částečně přáním tuto vysloveným vyhověno, kdyby dostala se do stavebního řádu ustanovení, jak je k § 73. st. ř. navrhla komise pro opravu stavebního řádu slavnou městskou radou zvolená. Ustanovení zákonná, která by přáním tuto vysloveným vyhovovala, ovšem by dosti citelně obmezovala právo vlastnické. Proto navrhuje se zcela po právu od právě jmenované komise, že by obmezení taková, zejména obmezování výšky budov za jiných okolností dovolené, mohla se v zákoně stanoviti pouze proti náhradě, které by se vlastníku ve stavbě obmezenému dostalo.

2. Zachováním rázu jednotlivých částí města na Starém Městě, Malé Straně, Hradčanech i Josefově:

a) ráz tento budiž zachováván při stavbách i přestavbách budov dle starých motivů pražských ve zvláštních lokálních formách renaissance a baroku, nebo budiž aplikován dle dobrých děl domácích mistrů po českém venkově provedených. Zejména budtež zachována loubí na Malostranském náměstí, vysoká průčelí a štíty domů na náměstí Staroměstském, na Malém i Malostranském náměstí atd.

b) Pro jisté ulice a náměstí měl by býti určen ráz jakož i výškový poměr vzhledem k okolí s připsušením volnosti, by přízemí a mezzanin moderně mohly býti upraveny.

I tato ustanovení mohou jen zákonem platnosti nabyti a i zde bylo by částečně vyhověno přijetím ustanovení, která výše naznačená komise navrhuje k §§ 2., 24., 34. a 73 st. ř.

Také zde obmezení práva vlastnického mohlo by se státi ven za náhradu, by vlastníci domů na svém majetku citelné škody netrpěli.

3. Zachováním jednotlivých monumentálních staveb vůbec, jež pro Prahu jsou charakteristickými.

To platí zejména o Pražské bráně, průčelí chrámu Týnského s oběma impozujícíma věžema, o staré části radnice Staroměstské s věží, o mostu Karlově s veškerými jeho věžemi i sochami, o kostele na Karlově, o hřbitově židovském atd. Na takovýchto objektech nebudiž dopuštěno žádných změn, jimiž by ráz jejich škodu vzíti mohl, a budiž okolí jich tak upraveno, by důležitosti, krásy a významu té které budovy památně odpovídalo.

4. Zachováním jiných předmětů uměleckých.

V starých částech Prahy jest na nárožích domů množství soch anebo štukových obrazů, pod nimiž se často nalézají krásné tepané železné konsoly, nesoucí lucerny; některé domy mívají pak znázorněny mnohdy velice uměle domovní název, buď plasticky v kanenu či štku. Vše to mělo by býti zachováno a při stavbách nových či přestavbách mělo by toho býti následováno. Docíliti by se toho dalo přátelským dohodnutím a upozorněním stavebníka se strany řídícího komise nebo přítomných členů jejich při komisích stavebních atd.

Co se tkne architektonické a vůbec umělecké úpravy nových anebo takových částí města, které, ač již existují, nemají rázu starobylého, tu dovolujeme si obzvláště navrhnouti:

5. aby při zakládání nových částí města přihlíženo bylo vedle praktického rozdělení stavenišť také na uměleckou úpravu částí, jež nově se mají utvoriti.

Toho bylo by lze docíliti:

a) kdyby plány polohopisné a regulační nebyly sdělovány pouze od geometrů, nýbrž za součinnosti odborně vzdělaných architektů;

b) kdyby pro místa polohou svojí významná, jako jsou projektované nábřeží, náplavky, okolí mostů a pod., vypracovány byly před regulováním od sil odborných veřejným konkursem vyzvaných návrhy s pohledy, průřezy a studiemi perspektivními. To by platilo zejména pro nábřeží Rudolfovo, pro nábřeží Palackého, pak pro nábřeží mezi mosty císaře Františka a císaře Františka Josefa, pak pro příští nábřeží v Podskalí;

c) kdyby v takových částech města, kde staveniště jsou ve vlastnictví obce pražské, jak tomu bude zejména v obvodu asanačním, obec pražská pro stavby jednotlivých budov na místech význačných (nároží, zejména na náměstích, budovy na nábřežích atd.) veřejným konkursem získala plány a zejména návrhy fačad, po případě celých skupin budov, dle nichž by pak nabyvatel stavenišť takových povinen byl stavby provést, k čemuž by ovšem smlouvou trhovou zavázati se musil.

Ku provedení návrhů tuto uvedených doporučovalo by se:

1. aby slavnou radou městskou zvolena byla komise skládající se ze znalců stavitelských a uměleckých památek pražských jakož i právníků, která by vypracovala návrh na opravu řádu stavebního, pokud je jí zapotřebí k zachování starého rázu města Prahy, berouc při tom za základ návrh na opravu stavebního řádu slavnou radou městskou již zemskému výboru předložený;

2. aby městský úřad stavební i městský úřad hospodářský při provádění staveb obecních a opravě budov obecních dbaly zásad v petici této podrobněji vyslovených, pokud se týkají zachování starého rázu města Prahy a architektonické úpravy nových částí města;

3. aby v zájmu zachování starého rázu města Prahy zejména

a) revidován byl polohopisný plán pro obvod asanační,

b) aby na most Karlův místo soch při povodni zničených nebyly stavěny sochy m. derní, nýbrž aby staré sochy obnoveny byly, by tím starobylý a umělecký ráz tohoto památného uměleckého díla porušen nebyl,

c) aby bylo vzato v úvahu, je-li nutno, aby byla Čertovka zasypána

Předkládaje tuto návrhy, které ve schůzích členských výše naznačených učiněny byly, výbor Jednoty pražských občanů dovoluje si prositi:

Slavný sbor obecních starších,

račiž slavné radě městské uložit, by sestavila komisi z pp. členů sboru obecních starších i z odborníků mimo slavný sbor obecních starších stojících, která by veškerá tuto projevená přání bedlivě prozkoumala, příhodné návrhy učinila a která by i na příště slavné radě městské podávala návrhy ve všech věcech týkajících se zachování starého rázu města jakož i umělecké úpravy nových jeho částí.

V Praze, dne 10. července 1896.

F. Voith,
starosta.

Vl. Per,
jednatel.

Avšak již před tím obrátila se táž „Jednota občanů pražských“ k obci pražské s pamětním spisem, v němž kromě jiného žádáno bylo za regulaci Újezdu, zboření domu „u klíčů“ a domů sousedních, upravení nábřeží na Menším městě pražském a j., k čemuž rada městská odpovíděla, že regulace Újezdu provádí se postupně, jak poměry místní a prostředky finanční dovolují, otázka pak úpravy břehu na Menším městě pražském a regulace Kamy řešena jest projektem, jež stavební

úřad vypracoval a předložil místodržitelství ke schválení. Také jest potěšitelným úkazen, že obec vyjednává s vojenským erárem o získání fortifikačních objektův a kasáren. Bylo by jen žádoucí, aby otázky ty častěji byly přetřásány, aby veřejnost věděla stá'e, že osud jejich není rozhodnut a že tudíž třeba býti na stráži proti útočícímu vandalismu podnikatelskému, který by nejraději převrátil Prahu. Nemusí to býti památka umělecká, může se jednati o něco podobného, jako jest na př. otázka zasypání „Čertovky“. To kdyby se uskutečnilo, Praha by jistě utrpěla, poněvadž na zasypaném rameni říčním vznikla by obyčejná ulice s vysokými činžáky, zdobenými fačadami kasárnickými. Pak by byla znetvořena překrásná podívaná na Menší město pražské a Hradčany. Doufáme, že sl. městská rada se přičiní, aby hlavní důvod pro zasypání „Čertovky“, totiž zdravotní, záhy padl. Kanalisačním projektem Lindleyovým zbavena bude „Čertovka“ stok do ní ústících, a tím budou odzbrojeni ti, kdož čekají na její zasypání. Vyskytnou-li se snad někdy i takové námitky, že na př. vyvěšené prádlo uráží krasocit domácích i cizinců, pak nastane povinnost naší žurnalistice, aby hlasy tak naivní satyricky sešlehala a po zásluze odbyla i umlčela. Jsme pro zachování „Čertovky“. Chceme konečně též rozhodnutí: co se stane s pustým spálenišťem mlýna Odkolkova. Jak záslužno bylo by docílití shody, aby tamže mohl býti snesen známý komín, hyzdící celou tuto část...

Tyto myšlénky znovu ožily a bylo o nich uvažováno ve schůzích i v denních listech po vydání známého již svolání Bohudík, objevil se blahodárný účinek jeho nejen v Praze samé, ale i v předměstích, kde též má býti pamatováno krásna při zakládání nových ulic. Před takovou otázkou stojí na př. nyní město Karlín. Před časem byl vyložen na tamější radnici k veřejnému posudku regulační plán pozemkův Invalidovny, mající určovati, jak se má Karlín na dále šířiti v tu stranu. Bohužel, i tam bylo by přijetí navrženého plánu regulačního jen na škodu, neboť by vedlo k zastavení dosud zcela čisté plochy „moderními“ činžáky s nejmenší plochou nezastavěnou až na 15%, vedlo by dále ke zrušení parku střelnice, ke zničení vyhlídky na Žižkov, porostlý mladým lesem a konečně ke sbourání jediné starší památné stavby karlínské, totiž Dienzenhoferovy Invalidovny. Architekt a stavitel p. Štěrba má zásluhu, že upozornil na vady nového plánu regulačního ve veřejné a zajímavé přednášce a podal svůj vlastní úsudek, vyhovující všem požadavkům. Výsledek byl, že proti prvnímu plánu podala intelligence námitky, opatřené 220 podpisy, kde žádá, aby předložený plán regulační byl zcela přepracován.

Zatím docházely stále petice o zachování starobylého rázu Prahy na sl. radu městskou král. hlav. města Prahy, která ve své schůzi dne 26. května t. r. odpověděla, že je „má stále na zřeteli, že však zdárnému rozřešení otázky té jsou na závalu značné obtíže technické a finanční.“ („Národní Listy“ ze dne 28. května.)

V červnu posílila obhájce starobylého rázu v Praze slč. Zdeňka Braunerova výtečným článkem v 8. čís. „Rozhledů,“ nadepsaným: Skutky Konyášovy. Příspěvek k akci o zachování starobylého rázu

Prahy (str. 483.—490.), který doporučujeme vřele všem, kdo se zajímají o tuto otázku...

Avšak v témž měsíci červnu, kdy nadšení pro zachování starobylého rázu Prahy vrcholilo v četných schůzích, peticích, člancích a lokálkách, v témže čase ukázala se malomocnost všeho podnikání rozbořením kostela románského svatého Jana na Zábradlí (in vado) v Poštovské ulici na Starém městě pražském. Až po tu dobu bylo viděti románskou apsidu. Připomíná se v listinách poprvé r. 1320.¹⁾ Přátelé památek našich ihned vydali heslo „zachraňme kostelík sv. Jana na Zábradlí“, počali sbírat na zakoupení jeho, ale prve než potřebné peníze mohly býti sebrány, rozbořil p. Alfons Wertmüller, architekt (majetník oněch parcel č. 204—206), znamenitou tuto památku stavitelskou, jež dne 18. června zmizela nadobro s povrchu k nenahraditelné škodě a k nezapomenutelné hanbě naší. Takový osud stihl tedy znamenité dílo předků našich, které zrušením pozbyvši svého účelu, stalo se obyčejným činžákem, posléze pak i ženkami bylo obýváno.

Při bourání byly nalezeny kusy žeber gotických a omítka s nápisem, v zemi pak gotická křtitelnice kamenná, zlomky náhrobkův a množství kostí z bývalého hřbitova. Avšak nejvzácnější jest nalezený tam kámen se zkráceným nápisem: HERM · EP · (výška písmen jest asi 23 cm.) což znamená Hermanus episcopus. Byl tedy památný kostel zbudován a vysvěcen za biskupa Heřmana z Maastrichta, který spravoval diecési pražskou v letech 1100.—1122. Jak ctihodného stáří výmluvná ta památka, nahrazující ztracenou listinu zakládací! A právě pro tuto vzácnost nesouhlasíme s návrhem, proneseným v denních listech koncem června, „aby byla v domě, který na tom místě se vystaví, zasazena do zdi na slušném místě, aby ji každý z ulice mohl viděti“ a k ní pak teprve desku s českým nápisem, kdy a kým byl kostel založen a zbořen. Po našem mínění patří onen starý kámen (který by ostatně p. architekt zazdil jistě někde ve dvoře, poněvadž ničím nelahodí oku laika) přímo do městského musea. Šel by tam nebyl odmítnut jako kartony Alšovy.²⁾

A co bude dále? Ještě jest mnoho památek vyhlédnutých ke zboření. Obstojí před ničícím chvatem jediný snad kostel sv. Václava u bývalé trestnice — ale ostatní, jako kostel nejsv. Trojice v Podskalí, kostel sv. Karla Boromejského (jehož zachování lehkomyšlně bylo stíženo protější čarou stavební), Amerika a j. — budou srovnány se zemí. Na úvahy jest příliš brzy a k bourání jest jich dosti. Osud našich památek jest jako osud národních velikánů, kteří teprve po smrti jsou uznáváni, pomníky slaveni a velebeni...

Bezděčně vzpomněl jsem si na rozmluvu V. Mrštíka s tlustým uzenářem hospodským v Norimberce: proč je Norimberk tak zachovalý a neporušený. „No jo — to u nás je už takový stavební statut — takový zákon. A podle toho zákona nesmí tady nikdo nic bourat, nic

¹⁾ V. V. Tomek: Dějepis města Prahy I. 2. vyd., str. 230.

²⁾ Spolek „Manes“ zakoupil známé kartony Alšovy a nabídl je pak městskému museu. Jak byl sklámán za svou ochotu, viz v drobných zprávách.]

přestavovat, a když se i stane a něco samo spadne nebo oheň vznikne a dům vyhoří — zas to musí postavit tak, jak to stálo ¹⁾ — magistrát dává na plány pozor a nedovolí, když to není, jak má být. Uvnitř si to může mít každý jak chce, v tom mu nikdo nebrání, ale na venek to musí zůstat jak to bylo. Činžáky si může každý stavět za městem — tam je místa dost.“

Užaslý V. Mrštík tázal se, je-li také v Norimberce opposice proti tomu zákonu.

„O ja,“ odpověděl uzenář, „es gibt paar Esels da, die es demolieren wollen, aber wir halten fest.“ ²⁾

A v tom jest kámen úrazu pro celou naši otázku starobylého rázu Prahy, jež zůstává spící otázkou, probouzenou a oživovanou občasným vandalismem.

— *Expertus.* —

O středověkých pečetech.

Sestavil a vyobrazeními opatřil *Vojt. Král z Dobré Vody.*

(Pekračování.)

8. Pečeti krále Přemysla II. (1253.—1278.) a druhé manželky jeho králové Kunhuty.

Není účelem těchto řádků vyličovati podrobně bohatýrský a pohnutý život tohoto krále, možno načrtnouti jen dobu jeho panování.

Král Přemysl II. vynikal vzácnými dary těla i ducha nad svými vrstevníky. Pro udatnost a spravedlnost svou nazýván byl králem „železným“, pro bohatství a nádherymilovnost králem „zlatým“. I nepřátelé nemohli mu odepřít úcty. Jsa vychován po německu, pokračoval po příkladu otcově v zakládání nových měst, do nichž povolával německé osadníky, opatřiv je zvláštními výsadami.

Nová města tato měla nejen zvýšiti příjmy královny, nýbrž měla mu býti i oporou proti panstvu, jež popudil proti sobě odebíráním korunních statkův, daných v zástavu otcem jeho.

Právní poměry v Čechách úplně změněny byly za něho upuštěním od dávných řádů slovanských, jichž místo zaujaly německé řády feudální. Nemálo působilo též zřízení nového stavu městského.

Jak bylo uvedeno, byla Přemyslovi svěřena správa Moravy ještě za života otce jeho, krále Václava I., dne 21. listopadu r. 1251. zvolen pak mladý kralevic i za pána země Rakouské.

¹⁾ Seznam domů zbořených v Praze v letech 1891.—1895. vyplnil bezmála 3 sloupce odpoledních »Národních listů«. Čteš domovní štíty: u zlaté hrušky, u červené boty, u tří zedníků, u tří králů, u tří duh, u kobyly a pod., ale jde se podívat, kde jsou přeneseny na novou stavbu!

²⁾ Čas 1896. Belletrist. příl. roč. I. čís. 10., str. 79. »K akci pro zachování starobylého rázu Prahy.«

Sňatek s obstaralou již Marketou z rodu Babenberků, vdovou po německém králi Jindřichovi, konaný slavnostně dne 8. dubna r. 1252., měl Přemysla nejen utvrditi v držení nově nabyté země, ale i poskytnouti mu práva ku zemi Štyrské.

Přes to záhy vypukly pře i válka s uherským králem Belou a jeho spojenci, v níž nové země i Morava byly zle spustošeny divokými Kumány, až působením papežovým r. 1254. dosaženo bylo smíru.

Roku 1260. vypukla poznovu válka s Belou o Štyrsko, král Přemysl Uhry úplně porazil v památné bitvě u Kressenbrunn, čímž mír byl znovu získán.

Nemaje naděje na legitimního dědice, dal se král Přemysl s Marketou Rakouskou rozvésti a pojal za manželku Kunhutu, dceru knížete Rostislava Michajloviče Haličského, pána Mačevského a Rudenského, vnučku krále Bely IV., dav se s ní zároveň korunovati roku 1261. Teprve od toho času Přemysl počal se psáti: král český.

Pak Přemysl rozmnožil svou říši o Korutany a Krajinu tak, že sáhala až k moři Jaderskému.

Proto že Přemysl, jsa kurfirst a volič říše německé, nebyl připuštěn k volbě německého krále, kterým r. 1273. Rudolf z Habsburka byl zvolen, nechtěl tohoto uznati z té a jiných ještě příčin, což mělo za následek, že nový král zbavil Přemysla vlády v Rakousích, Štyrsku a Korutanech, sám čině nároky na ně a českého krále poháněl k sobě před soud.

Král český nemohl arci poslechnouti a tím dal podnět k válce, k níž se strany nepřátel — mezi těmi bylo částečně i české pánstvo — děly se rozsáhlé přípravy.

Vida přesilu nepřátelskou, uzavřel Přemysl smír s Rudolfem dne 21. listopadu roku 1276., zřeknuv se Rakous, Štyrška, Korutan i Krajiny. Oboustranně ujednané sňatky jich dítek měly Rudolfovi zabezpečiti naději na dědictví rodu Přemyslova.

Brzy však Přemysl nemoha si dáti líbiti přílišné zasahování Rudolfovo do vnitřních záležitostí svých dědičných zemí, chystal se k novému, zoufalému boji.

Ucházeje se marně o pomoc polskou, seznal Přemysl záhy, jaké přátele má i v Němcích od něho a předchůdců podporovaných ku škodě své a celé země, vida je vesměs na straně svých nepřátel. Také ve svém táboře měl Přemysl značný počet tajných nepřátel vlastní krve, kterýchž zradou osudná bitva na Moravském poli v den sv. Rufa r. 1278. skončila porážkou zrazeného vojska českého a smrtí hrdinného krále.

Následky porážky a smrti Přemyslovy pro českou zemi byly strašlivé a zhoubné. Jediný pozůstalý syn Václav byl ještě pachole sedmileté a proto požádala vdova Kunhuta markrabí Braniborského Ottu, příbuzného Přemyslova, aby byl poručníkem nezletilého krále a dědice. Bohužel, byl ten krok nešťastný.

Připojené vyobrazení znázorňuje pečeť Přemyslovu z r. 1252., na níž na rozdíl od otce svého, krále Václava ještě žijícího, zove se „králem mladším“. Památná jest pečeť ta zvláště tím, že se na ní

Obr. 14. Pečeť Přemysla II. z r. 1252.
(Skutečná velikost.)

poprvé vůbec vyskytuje na štítě dvouocasý lev, uznávaný od těch dob až podnes zemský znak. Přílbici hrncovitou na této pečetí nezdobí dosud klenot.

Opis pečeti zní: † PREMIZL · DEI · GRACIA · IVVENIS · REX · BOEMOR.

Originál má klášter v Břevnově.

Na líci dvoustranné pečeti (majestátu) téhož krále (z doby po jeho korunovaci) vidíme ho na trůnu pod korunou v dlouhém řasnatém rouše, s žezlem a jablkem říšským. Opis zní: S' OTTAKARI · SIVE · PREMIZLAI · QVINTI · REGIS · BOEMOR · MARCHIONIS · MORAVIE · FILII · WENZEZLAI · REGIS · QVARTI.

Na rubu téže pečeti spatřuje se král v přílbici s klénotem (křídlem) na koni, držící v pravici kopí s praporem, v levici štít se

Obi. 15. (Lie.)

Obtr. 16. (Rub.)

Majestát Přemysla II.

(Skutečná velikost.)

břevnem (znakem Rakous). Na krku koně, pokrytého ozdobným kropicím, jest štít s českým lvem, pod ním na předních nohách s orlicí moravskou, na zadku se štyrským pantýrem. Opis zní: † S. OTAKARI · DEI · GRA · REGIS · BOEMOR · QVINTI · MORAV · MARCHIONIS · AUSTRIE & STIRIE · DUCIS.

Jiný rub majestátu podobá se předešlému úplně až na korouhev, již král drží v pravici; ozdobena jest českým lvem. Znaky obsahují pak na krku znak korutanský, v předu moravský a vzadu štyrský.

Opis zní: † S OTAKARI · DEI · GRACIA · DUCIS · AUSTRIE & STIRIE · DOMINI · CARNIOLE & MARCHIE · PORTVS · NAONIS ·

Na této pečeti vyskytuje se poprvé přílbice s klenotem.

Na pečeti králové Kunhuty, matky krále Václava II. a tudíž prarodičky všech potomních panovníků českých z rodu Přemyslova i z domu Lucemburského, Polského a Rakouského až po dnes spatřuje se tato pod korunou na trůně sedící, v pravici držíc říšské jablko, levicí sponu řasnatého pláště. Opis první polovice zní: † CVNE-

Obr. 17. Pečet králové Kunhuty, manželky Přemysla II.
(1261.—1285.)

GVNDIS · DI · GRA · REGINA · BOEM. Druhá polovice popisu nedá se lehko rozluštití pro nedokonalé otisknutí a četné zkratky, jichž význam lze těžko uhadnouti.

F. Palacký hleděl stanoviti správné rodové jméno a titul otce královnina dotud nesprávný.¹⁾

Národopisná výstava československá v Praze.

(Pokračování.)

Vrátíme se k východu z levého křídla, kde proti Podkrkonoší vstupujeme do krajinských oddělení, zbudovaných z materiálu moravského, slezského a slovenského. Sbírký Horácka, hlavně vyšívky (i krajky), keramika a obrazy zasluhují plné pozornosti. Originelní jsou účesy žen na Horácku, zhotovené v miniaturních ukázkách návodem pí. Vlasty Pittnerové.

Sousední Brněnsko postavilo jizbu brněnsko-podhoráckou, jak vypadala na začátku tohoto století s figurinami selky a sedláka z Troubska a stárky se stárkou z Lišně na Brněnsku. Zajímavá jsou tam kamna a postel. Druhá jest měšťanská světnice na Brněnsku z 18. stol. Vedle toho ve zvláštní skříni představují se nám ženich s nevěstou nenucenými figurinami.

V dalším oddělení seknic vyškovská hostí ženu stojící u kolébky s děťátkem a dva muže v kroji starém. Mezi četnými vyšívkami a nádobím utkví oko nejednou na přemnohé zajímavosti, nutkající ke srovnání s prohlédnutým materiálem českým. Tam také ožijí vzpomínky na zasloužilého vlastence Skopalíka při pohledu na zdařilou figurinu, jej spodobující.

V hanácké světnici z Kroměřížska, vypravené starožitně, prolévají právě 4 osoby. Žena sedíc u stolu čte v bibli a v pozadí protějším zahleděl se k ní muž, před nímž u postele dívá se žena se zálibou na vyšnořenou nevěstu. Nejbohatší kraj sesterské Moravy vyniká bohatstvím i po stránce národopisné, přihlédneme-li jen k vyšívkám a keramice.

Malá světnice slezská v oddělení Opavska-Těšínska skrývá v prosté domácnosti tři lidi. Venku jsou rozloženy diagramy, fotografie, obrázky, knihy staré i nové, tabulky nářečí a různé památky pravěké i středověké. Laika zaráží pohled na křivolaké „kluky“, hadovitě stočené a hlavičkami končící, zastupující naše rychtářská práva.

Vstupujeme do oddělení valašského, nejzajímavějšího a uznaného ve významném souhlase vši kritiky za nejkrásnější. Propracovanost a úplnost jsou všude patrný. Prvý pohled náš spočine na soše Palackého, na rodáku a chloubě Valašska, u jehož kolébky prostínké usedl venkován a zabral se do čtení.

¹⁾ Časopis čes. musea 1842. str. 23. a v Radhošti II. 259. F. Palacký: O Ruském knížeti Rostislavovi, otci královně české Kunhuty a rodu jeho.

Z leva poutá naši pozornost krojově zajímavá a přirozeností dýšící skupina sedmi figurin „z hospody“. Dva hrají na cymbál a housle, za párkem tančícím poskakuje jiný tanečník dle hudby a Rožnovjanka podává portášovi kořalky v ploské lahvičce na zavdanou. V pravo pak vidíme vážnou skupinu osmi figurin (tři mužů a pěti žen), jak se zastavili na slovíčko na cestě z kostela. Protější jizba pasekáře ze Vsacka měla zvláště a stále dosti diváků, že skýtala pohled nad jiné zajímavý — doma při práci. Pasekář robí ze dřeva lopatky a jiné nářadí, žena klečíc sehnuta urovnává v domácnosti, a dítě batolí se v točidle uprostřed jizby, která se zamlouvá každému prostinkostí a věrností. I domácí zvířata v obvyklých posách spatřujeme vycpaná na příslušných místech.

Zaměstnání dovedného lidu valašského zračí se v četných dřevěných výrobcích. Počínaje porážením i dopravou dříví, pilářstvím, uhlířstvím až po vařečky, šindel a světidla, vše stejně vlastní valašské ruce jako perletářství. Pokrývky na hlavu vyrábí z hubky zápalné jako na Domažlicku. Břítke kudly od největších k pravým miniaturním, kamenictví, ovocnářství (slivovice), košařství, včelařství, plátenictví, soukenictví, papučářství a jiné svědčí ukázkami názorné a přehledné sestavenými o čilosti valašského lidu. Také jsme viděli vyložené padělané peníze nynější, jež přibral si jistý dovedný Valach k dědičné výrobě kovových knoflíků. Salašnictví, jež má tam pravý domov, zastoupeno bylo ukázkami v nářadí a obrazech. Uvážíme-li, že vše, co tuto jen výčetem podáno, pod každým záhlavím repraesentuje slušnou sbírku, musíme žasnouti nad vzácnou obětavostí a pilí pořadatelů z odboru valašského, jehož jednatelem byl PhC. J. Válek. Vedle toho ještě viděli jsme cenné ukázky ze zvykosloví (sbírky psané, fotografie a kraslice), stavitelství lidového, hudby, zeměpisu, demografie a dialektologie. Krojovou mapu Válkovu přáli bychom si mítí v brzku zdařile reprodukován.

Úprkovo obrazy ze života slováckého jsou jako stvořeny pro výstavu, v níž nemálo napomáhají ku zvýšení malebnosti a ceny oddělení moravského na Slovácku. Skupina figurin, zvláště krojem zajímavých, poučuje nás o ponti na Slovácku. Pod doškovým přístřeškem krčmy hovoří Slováci a jiní kupují ponti u blízkého stánku perníkářského. Druhá zajímavost tohoto oddělení jest světnice z Velké u Strážnice s mužem a ženou a světnice z Mistřína u Kyjova se třemi figurinami. Malůvky, vyšívky, nádobí, knihy s malovanými iniciálami, kraslice a mnoho jiných zajímavostí. Obrázky processí z Vracova a průvodu svatebního upomínají na kresby V. Voleského ze Zhoře u Čes. Třebové. Jsou též výtvozem samostatlé „malířky“ M. Svitálkové.

Poslední z oddělení krajinských jest vedlejší, vyhrazené lidu uhersko-slovenskému; jest bohato zvláště na vyšívky (nejstarší ze 17. století) a modely staveb i nářadí. Lze říci, že jest stěsnané. Při stěně stojící skupina osmi krojových figurin jest tak zajímavá pro badatele, že nerad odchází. Podávají kroje ze stolice nitranské, novohradské, oravské, trenčínské, zemplínské atd. Škoda, že tomuto od-

dělení nebylo vykázáno větší místo a věnována větší péle, jak toho zasluhovala starobylost, celého zařízení a života slovenského.

Tím jsme skončili procházku krajinskými odděleními oblasti československé. A výsledek? „Takto výstavy krajové podávaly nejvíce jen souběžný obraz v malém toho, co bylo systematicky podáno v odborech ústředních.¹⁾ Na mnoze individualita krajů chtěla se projevit skoro výhradně památkami výtvarné práce. Jiné odbory přihlížely více k poměrům zeměpisným, ke zvykosloví; ale nejvíce místa věnováno vyšívkám a krojům jakožto předmětům nejmakavějším a nejefektnějším. — Šťastná byla tu myšlenka při krajinských odděleních zřizovat interieury — světnice s úplným zařízením vnitřním jak vesnické, tak městské. Některé byly skutečně zdařilé a poučné. — Obsah těchto oddělení nebyl dost propracován ani v ústředních odborech. Kromě toho mnohé příčiny, které byly mimo ústřední výbory, zavinily onu nesouměrnost mezi jednotlivými výstavami obvodovými; některé byly až přeplněné, jiné zase chudé. Čím který odbor měl větší pochopení pro společnou výstavu a jí podřizoval místní slávu, tím chuději vypadla výstavka. Platí to zejména o českých.“ Totůsudek pilného pozorovatele Dra. J. Jakubce.²⁾ Nelze však souhlasiti se vším.

Výstavy nebyly jen souběžným obrazem v malém toho, co bylo „systematicky podáno v odborech ústředních“, a to proto, že pojaly namnoze vše ze svého kraje do svého rámce, bez ohledu na původ. Někde vyložili práce zcela moderní, hodící se nejvýše na výstavu průmyslovou nebo spíše do výkladu obchodního, jako na př. vyšívaný obraz: výjev z „Prodané nevěsty“. Jinde jakoby neznali své historie, nejpamátnější nevystaveno, ač to bylo možno. Poznali jsme to pátrajíc po výrobcích lidového hrnčířství, jež kvetlo nebo dosud kvete v Čechách: v Berouně, v Domažlicích, na Horách Kutných, v Lito-myšlsku, v Milévsku, v Praze, ve Svatce, v Třebechovicích, v Třeboni, v České Třebové a namnoze jinde. Kde byly vystaveny (ač bez dat), poznamenáno; v oddělení keramiky výtvarného odboru toho též nebylo. Chtěli jsme studovati vývoj keramiky, abychom mohli rávázati poznatky z keramiky lidové, na středověkou a dále na pravěkou. Ostatně táž nehoda byla i při krojích a vyšívkách: prosté nebo dokonce nevyšívané zůstalo nevystaveno, aby byl obraz parádní, unášející diváka — ale neuspokojující znalce. Tato nepropracovanost, neúplnost a neurčitost byla, bohudík, méně v krajinských, než v ústředních odděleních. Tu přeplněnost, tam chudoba, a tak to šlo v krajinských odděleních střídavě za sebou. Někde se nám zdálo, že vidíme slibný začátek musea krajinského, nedávno založeného. Ve všech odděleních krajinských byly vyšívky, fotografie, diagramy, modely, obrázky na skle, památky cechovní, rychtářská práva, formy na perník, oplatnice, rouby, pečeti, listiny, rukopisy a knihy, modlicí knihy malované od venkovanů, kraslice a jiné předměty zvykoslovné, z kterýchžto

¹⁾ Naše Doba III. 517.

²⁾ Nepropracovanost v odděleních krajinských i ústředních uznává též Dr. J. Jakubec (nahore).

posledních na př. mohlo býti utvořeno samostatné oddělení svateb, přehlížíme-li bohatý svůj soupis věcí táhnoucích se ke svatbám. A tak bylo i s jinými předměty, ať již pokračujeme zvykoslovnými, odtud pak ta chudoba ve zvykosloví, o němž mnozí skeptikové tvrdili, že se nedá vystavovati! V každém oddělení krajinském byl nějaký dřevěný zámek, někde i více kusů, výtvarný odbor jich měl malou sbírku, ale nevystavil ji, ač mohla a měla býti doplňkem, na př. v oddělení památek stavitelských. V čem však souhlasíme s krajinskými odbory, jest to, že vyložil kresby lidových slavností, ukázky z lidového stavitelství a ornametiky, podané od učitelů, neumělců, což vymítil odbor výtvarný arci neprávem, jako též mapu krojovou z Tábořska. Tu se prozradilo, kde a jak bylo o krojích a vyšívkách studováno. Krojové mapy ve všech odděleních krajinských byly tři, kroje blatského, vysokomýtského a valašského. K čemu tedy mělo se sbírat, když vše již známe ze článku Renáty Tyršové? ¹⁾ Ano známe hlavní okrsky české, ale přesného vymezení hranic, jako na zmíněných třech mapách odjinud nemáme. To jen mimochodem. ²⁾

Celkem řečeno o krajinských odděleních: každé installovalo z toho, co mělo, co vlastně zbylo z toho, když se bylo o jeho zásilku rozdělilo kolik jiných odborů ústředních. Nebylo jednotného návodu, co se v nich smí vystavovati, co jest rázu krajinného, co má důležitost v jiném oddělení ústředním, co vůbec nehodí se nikde k vystavení atd. Ale nebylo kromě toho jednotného vedení, jež mělo býti svěřeno ruce železné a ruce odborné. Síla taková nesměla by býti arci znala jen národopisu, ale i starožitností a historie, nesměla by býti jednostranná: výtvarně umělecká; taková spíše uškodí věci a pohřbí ji v dekoraci, symetričnosti a jiných požadavcích umělcových, nemístných však při výstavě vědecké, jako, národopisná (a vědeckou aspoň někde býti musila), kde odborníku kresba samonkova často více poslouží než dílo největšího umělce. . . Mnoho lidí chtělo „něco“ vykonati a podati, ale neuměli čísti, znajíce ztěžka některou písmenu.

(Pokračování.)

Zpráva o stavbě kostela v Humpolci.

Přepisuje *Fr. Košák.*

Jer. Jan Solař popisuje ve svých „Pamětech města Humpolce“, vydaných v Praze r. 1863. farní kostel v Humpolci sv. Mikuláše, biskupa Miranského, má tam o století 18. velmi málo zpráv, ač přece z několika míst patrně, že kostel ten byl přestavován na počátku 18. věku. Tak píše J. Solař na str. 53. při popisu kostela: „V křížení

¹⁾ Český Lid I. 4.

²⁾ Po rozšíření zeměpisném musí tázati se, kdo studuje kteroukoliv partii národopisu, ať jest to kroj, půdorys, zvyk, pohádka atd. Ukázali jsme na to ve článku o špercích lidových, jakož vůbec chceme ještě věnovati pozornost hlavně věcem a okolnostem v jiných úvahách opomíjeným.

jest báňovité klenutí z roku 1721.—1722,“ a dále na str. 54.: „Věž, při západním průčelí vystavená, byla roku 1721. dle tehdejšího vkusu ve své hořejší části opravena a nynější střechou pokryta.“ Konečně na str. 56. uvádí P. Solař: „Pěkná kazatelna jest roku 1721. zhotovena od Ferdinanda Netha, truhláře humpoleckého.“ Podrobnějších zpráv o této, patrně větší opravě kostela v letech těch, Solař neuvádí. Že skutečně kostel humpolecký byl přestavován v té době, ano z části i dostavován, dokazuje zpráva z r. 1722., kterou chová vdp. Vladimír Bečvář, farář v Mirošově, jako památku na rodné své město. Psána jest od současníka na obyčejném papíru písmem úhledným:

„Pro čest a chválu Boží a Nerozdílné Trojice Boží a pod jmenem Svatého Mikuláše Biskupa Miranského jest vystavený a posvěcený kostel v městě Humpolci pod Vorlíkem ¹⁾ a starožitném. Před dávnými lety, že jest k zkáze — jak tomu mnozí chtějí — skrze oheň přišel, ²⁾ při čemž zdi téhož kostela patrně dokazovaly, však nicméně v kterém roce nepovědomo jest; kteráž takto skrze pro svou chudobu nepostavila, léta jest trval tak, že již obávati se co bylo, aby nějak nenadále mnoho lidí v něm o životyti nepřišlo. Což když jest, vezte, vzhledl Velebný dvojí cti hodný pán Alopator, toho času města Leče decanus, v kraji Čáslavském vikarius, dal o tom správu svému panu biskupovi, slavné konsistoři pražské. Aby tedy se stavěti mohlo, dovolení vyžádal. Odkudž Léta 1721. za šťastného panování Jejich milosti Excelenz vysoce urozené Pa. pani Eleonory Kristiny hraběnky z Rekalie ³⁾ a rozené hraběnky Meternichovy jest kámen ale Káple téhož kostela založen. 2. kámen ale Kaple neb sakristie založil jest její pan syn Maxmilian hrabě z Rekie, kterýžto obě stavení šťastně dokonáno jest. Že pak ale zdi téhož kostela silného klenutí potřebovaly, takové až do oblouku a okna vésti neb polovička kostela zhotovena byla. Nic však méně kaple postrané dvě vystavené: 1. Nejsvětější Trojice, 2. S. Prokopa Opata, toho času za P. faráře Michala Hřůzy, ⁴⁾ rodilého z Pelhřímova, řádu premonstrátského, kláštera želivského, kanovníka, jehož pomocí byli pan Páter Točnanek a Páter Lorenz Sojovský, oba toho řádu kanovníci. Oficií toho času byli: vrchní hejtman Václav Morávek, 2. důchodní Šimon Nápravník, rodilý z Humpolce, 3. vobroční Franz Ignác Kambal, primátor Martin Kopřiva, mistr zednický Jiří Baštin, řemesníci Matěj Istum, Ferdinand Neth truhlář, Vít Binder starší tovaryš tesař, kostelníci Jiří Jabůrek, Vojtěch Stejskal, Zikmund Kubín pomocníci téhož kostela. Excelenz patronka dala vše mimo fůr, 150 f. a ornát žlutou půdou s rozličnými květy, albu, jiné patřící věci k tomu. Hrabě Ernestus ze Říše z Metrnichu s fůrami vápno daroval. Pan Wolfgang svobodný pán z Metrnichu 40 f., P. Šimon Herink ⁵⁾ 100 f., Obec Humpolecká 400 f. Někteří sousedi dle možnosti pomáhali. Vesnice patřící k tomu kostelu malou pomoc učinily. S té příčiny druhou polovičku toho kostela dostavět nemohli. Naproti tomu ale velikou pomoc učinily jiné dvě vesnice totiž Jiřice a Krasenov milosrdenstvím jsou hnuty a všechny potřebné věci přivezly. Když ale dostavěli štafor

¹⁾ Vorlík, hrad u Humpolce. Dle Solaře str. 16. byl Zdeněk Trčka z Lípy první, kterýž psal se „na Vorlíku nad Humpolcem“ a jeho list od r. 1559. jest první historická pamět, v níž jest zmínka o tomto hradě.

²⁾ Bylo to nejspíše již za války třicetileté, zvláště když vůdce Švédů, Torstenson, po bitvě u Jankova táhl do Moravy, zanechav v Humpolci žoldnéře své, kteří plenili po okolí.

³⁾ Roku 1717. prodán byl Humpolec Arnoštovi Augustinovi, říšskému hraběti z Metrnichu, na Horní Cerekvi a Bukové. Že však tento pán zemřel dne 25. ledna 1720. v Leneville bez závětu a bez jiných dědiců, připadla dědičné veškerá jeho pozůstalost paní Eleonoře Kristině, ovdovělé hraběnce z Regalu, paní na Kranichsfeldu, rozené hraběnce z Metrnichu, jediné jeho sestře a jediné právní dědičce. Solař, Pam. str. 37.

⁴⁾ Michal Hřůza, byl farářem v Humpolci od r. 1705. do r. 1733. l. c. 52.

⁵⁾ Šimon Herink, jenž tuto se jmenuje, byl dle Solaře l. c. 57. městský přednosta a dobrodinec kostela a zemřel po roce 1716.

a věž pobíjeli, od cechů Humpoleckých té práci obzvláštně jeden každý nápomocen jsou byli.

Pán Bůh Všemohoucí všem dobrodincům rač odplatiti k tomu chrámu Páně nápomocným a ten chrám Páně od všeliký zkázy a nebezpečností rač zachovati Pro Svou čest a slávu, Jenž jsi živ a králuješ na věky věkův. Amen.
Dokonán byl dne 28. Augusti 1722.

Přítomen toho byl František Smrtzka.“

Obsah zprávy této patrně svědčí, že kostel humpolecký byl v letech těch dostavován a zároveň určitěji vykládá svrchu uvedená místa v Solařových Pamětech.

Čertoviny.

Pověst z Mnichovo-Hradištska. Podává *Bohumír König*.

Podobná pověst jako „Čertova rokle“ na Tábořsku, podaná v čís. 1. tohoto ročníku p. J. K. Hrašem, vypravuje se i na Mnichovo-Hradištsku. Vypravuji ji doslovně a podrobně, jak jsem ji slyšel od staré babičky Slavíkové v Mnichově Hradišti, již už hlava nebolí.

Před dávnými časy nebyli ševci tak potrhlí, vztekli a splašení, jako nynějšího času. Svůj háček to má v tomhle. Jednou švec z Mnichova-Hradiště, kde je až podnes mnoho obuvníkův a továrna, šel do blízkého místa, zvaného Čertoviny, na houby, a koho jako potká, jako pana čerta. Obadva změří se od hlavy až k patě a koukají na sebe nepřiliš zdvořile. Švec ani nemukal, až teprve čert, který voněl smolou a sírou, táže se ševce: „Co jsi zač!“

„Švec jsem, pane čerte!“

„Propadl jsi peklu,“ řekl čert, „ale když mi ušiješ dobré boty, pustím tě!“

„S největší radostí,“ odpověděl švec.

I vzal čertovi míru a slíbil: „Do soboty budeš mít, čerte, boty hotové, přijď sem zase!“

„Však já to zadarmo žádat nebudu,“ pravilo čertisko.

V sobotu vypravil se švec s botama do Čertovin. Však čert už tam čekal. Ozkoušel je a pochválil: „Říznou mi sekácky, ševče! Dobře šiješ!“

„Jen jestli ty umíš také dobře platit,“ pravil švec.

Čert se však zdrábal. I začali se prát, a prali prý se celý rok, až vyváleli celé to údolí, kteréž pak nazváno bylo od toho praní čerta s ševcem „Čertoviny“. Švec nedostal za boty ničeho, leda trochu ran a musil odpelášiti s nepořízenou. A od toho praní jsou podnes všichni ševci vztekli a potrhlí, a kdo nechce věřit, že švec šil čertovi boty, ať jde k ševci a uvidí, že švec po dnešní den šije boty na kopytě, jako jeho předeek na čertové kopytku.

Touto pověstí vysvětluje se původ jména údolí „Čertoviny“, kde na ostrohu jsou též památky po valech.

Abatyše Žofie Albinka z Helfenburka žádá o zvon ke sv. Klimentu na Levý Hradec.

Sděluje *Karel Procháška*.

V archivu fary Noutonické nalezen byl dopis týkající se zvonu k záduší sv. Klimenta na Hradci, jehož přepis podáváme:

Urozenému a statečnému rytíři panu Václavovi Boryniovi ze Lhoty, na Roztokách, Vylímově a Stěnicích, panu sousedu a příteli nám v pánu Bohu milému.

Modlitbu naši vzkazujem urozený a statečný rytíři, pane a příteli nám v pánu Bohu milý. Zdraví a jiného všeho dobrého přejeme vám rádi.

Rychtář, konšelé i sousedi náležející k záduší sho Klimenta na Hradci poddaní naši, zprávu nám toho učinili, kterak oumyslu jsou, aby k témuž kostelu zvon dali dáti udělati. I poněvadž nebožtík pan otec váš poručil vám i druhému panu bratru vašemu, jakožto synům svým, abyste zvon nový dali a zvonici při témž záduší udělali takový, jakž měl býti, v kanceláři své dal vyřejsovati, totiž jak a kolik centnýřů měl vážit, o čemž hodnověrní lidé jisté zprávy nám dávají, což až posavad od pánů bratří nestalo. A to proto měli jste jej dáti udělati, že jsou se tu při tom záduší páni Boryniové prve nepochovávali, až za panování nebožtíka pana otce vašeho se začali pochovávat a k tomu záduší jak vy tak ani poddaní vaši žádných desátků nedáváte a svobodný pohřeb na gruntech našich jmísti chcete, nýbrž ještě grunty naše k záduší náležející poddaní vaši užívají a dosti malé platy z těch gruntů dávají, pročez příčiny mnohé máme, abychom to zastavili. I ušetřujíc přátelství dobrého... napomínáme, jestliže pak tak podlé nařízení pana otce vašeho chcete učiniti a ten zvon tak jakž jest n. pan otec nařídil i zvonici dáti udělati a peníze, které k záduší náleží spravedlivě za lesy, které jste dali zmejititi a peníze k sobě vzali, navrátiti a to naříditi, aby poddaní vaši k témuž záduší desátky dávali, poněvadž se tu pochovávají a pochovati chtějí, tak aby častěji služby boží mohly se vykonávati. Jestliže pak toto se nestane, tehdy my to záduší naše jako vrchnost a kolatorkyně budeme věděti, kterak opatřiti a zvelebiti a vy pro rod svůj a poddané své budete moci jinde místo pohřbů sobě zvoliti. Za odpověď, kterou bychom se spravovati mohli, žádáme. S tím milost Boží rač bejti s vámi. Datum v klášteře s. Jiří na hraě Pražském v sobothu po s. Matěji lethu 1610.

Žofie Albinka z Helfenburgu, z boží milosti kněžna
a abatyše kláštera sv. Jiří na hradě Pražském.¹⁾

V ý s t a v k y.

Národopisný ruch před NVČ. vyvolal četné výstavky národopisné. Přemnohé z nich byly však příliš rychle a bez větších příprav vyvolány a tudíž nebyly úplny. Museím a národopisu valně by prospělo další pořádání výstavek, nemyslíme nákladných okresních, nýbrž prostě vesnických, na nichž by vystavilo

¹⁾ Životopis její čteme v rodopisné studii Ant. Rybičky „Albínové (Bílkové) z Helfenburku,“ v Pam. archaeolog. XIV. 22. — J. Svátek: Pražské pověsti a legendy, str. 94. — Zdá se, že se Hradečtí načekali na ten zvon, dostali-li jej vůbec od pana Borynia. Nahoře praví se, že bylo již projednáno, kolik centnýřů by zvon měl vážit, ale teprve r. 1656. připomíná se tam nový zvon, vážící 4 centnýře. Také na stavbu zvonice r. 1610. zároveň projektované, vybíralo se až r. 1656! (II. zpráva „Společnosti“, 1890., str. 20. a 26.)

několik obcí. Vedle výstavky kraje v Hradci Králové poznamenáváme nejprve národopisnou výstavku v Úněticích u Roztok n. V., kde místní školní rada se sborem učitelským pořádala ve dnech 11. až 13. července t. r. výstavku prací žákův, učebných pomůcek i ženských ručních prací; k té pak přičinil horlivý sběratel i člen náš učitel pan E. Neuman oddělené národopisné. Navštívivše oddělení toto, vyplňující jednu učebnu, byli jsme potěšeni množstvím a uspořádáním památek pravěkých, středověkých i novějších. V levo od vchodu po stěnách i lavicích rozvěšeny byly předměty z četných a památných míst v okolí dle nalezišť. Nejprve jmenujeme střepiny a úlomky kadlubů ze sídliště Řivnáče, dále četné, téměř celé a význačně zdobené kusy nádob z kulturních jam v cihelně u Černého Vola, k nimž pojila se sbírka broušených kostí a jehlic z týchž míst a zejména sbírka kamenných nástrojů, jako nožů pazourkových a j., dále mnoho přeslenů, korále jantarové a velmi pěkný veliký mlat kamenný. Za tím uspořádan byl přehled střepin z hradiště na Levém Hradci hlavně s vlnicí slovanskou a karton s kulturními zbytky z původního sídliště osady únětické, vykazující kromě střepin pravěkých i části kachlíků různě krásněných a železné nástroje z prvních dob křesťanství. Stěnu průčelní zdobily části ústroje nevěstina, bílá sukně vyšíváná, zástěra hedvábná i šátek převěsný před 60—80 lety. Na jedné straně téhož byla lidová malba ukřižování Páně, naivně znázorňující okamžik útěku a strachu při zatmění slunce; pěkný, veliký obraz díkůvzdání tří mocnářů: rakouského, pruského a ruského po bitvě u Lipska r. 1813. zavěšen byl na straně druhé. Pod tím vyloženy byly různé archivaie vojenské, z nichž zejména uvádíme »Instrukce vojenské z r. 1645. obristovi Prahy, Maximilianu hrab. z Waldštýnu« vydané a hojně, staré vojenské listy propustní. Na straně pravé rozloženy byly velice četné »listy výhostní«, většinou německé od českých šlechticů, jako Lobkoviců, Martiniců, Cernína, Kinských, hr. z Vrtyb, jedn. císařský. Tři z nich české byly velice pěkné, z nichž nejznámější byl onen Mikuláše Petra hr. Straky z Nedabylic, českého místodržitele a zakladatele nyní vystavěné akademie šlechtické, jeden jezuitský a jiný Pinty z Bukovan. Pak následovala celá řada zápisův a smluv gruntovních, svatebních úmluv i posledních vůlí; výtahy ze starých katastrů vsí okolních, k nimž družily se ještě patenty. Uprostřed síně vyloženy byly dále staré psané knihy modlitební, veliká kniha gruntovní vsí panství chrástského se zápisy 17. stol., perkerchní kniha z Vokovic se zápisy nákladníků vinic, ponejvíce měšťanů pražských z počátku 17. století, malá sirotčí kniha vsi Vróna z r. 1568., právnické disputace z r. 1734., herbář Mathiolův a kromě toho mnoho jiných drobností, jako před 100 lety psané pašije, stará vysvědčení školní a j. Dále vystaveny byly staré talíře malované, i ozdobně ryté cínový pěkný džbán, konvičky, roub a skvostně vyřezávaná ferule vinařská z 18. stol., jejíž vyobrazení přikládáme (obr. 1.). Jest úplně zachovalá, z dubového dřeva, 49 cm. dlouhá a řezbami okrášlená; průměr hornějšího ozdobného odznaku činí 13 cm. (obr. 1. a). Uprostřed vyřezávaného věnce vypíná se ovocný strom, s něhož muž stojící na přistaveném řebríku česá ovoce do koše, zavěšeného na řebríku. V pravo stojí réva. Na ostatní ploše hornější jsou nástroje vinařské: lopata, rýč, žabka, též tak na dolejší konci, jako pečeť zakončeném, vidíme kromě jiného ve věnci vyřezaném pilku, hrábě a žabku vinařovu. Oba konce spojuje rostlinný ornament vinný a 3 květináčky s vyrůstajícími květinami, mezi nimi též růže pětistá. Uprostřed pak celé ferule jakoby na pečeti vyzdobené na kraji hrozničky, písmeny: A H, pod těmi pak letopočet 1764. Zmíněné písmeny značí: »Antonín Hálavský«, který byl vinařem »na hadovce« a mistrem cechu vinařského v Šárce a Dejvicích r. 1764. Ještě dnes jest tato ferule rodinnou památkou po pradědovi v rodině Hálavských, jichž rod pocházel z Nebušic; náležel p. J. Hálavskému na Sukdole. Na spodu téhož středu jest lev držící sekyru, pod ním pak hrozen a písmeny I H. (Obr. 1. b.) Uprostřed rozloženy byly: veliký kamenný mlat (pluh?), bronzové 2 cely od Roztok, i popelnice z Čer. Vola, Žalova a vršku únětického a Libšic. Na druhé straně rozprostřeno bylo vyšívání bílé, z něhož zejména 2 velké trojčipé šátky převěsní velice pěkně vyšíváné z Únětic a 3 šněrovačky, z nichž vynikala i z červeného aksamitu a stříbrem lidovým ornamentem vyšíváná.

¹⁾ Srovnej: Rozpravy Společnosti («Zpráv» sv. III.) 1892. str. 93.

a)

b)

Obr. 1. Ferule vinařská z 18. století.

Opodál pak byla stará truhla se složitým zámekem a překrásná domácí lékárna starožitná. Výstavku ve 2 dnech navštívilo přecetné obyvatelstvo okolní i hosté z Prahy. Také místní odbor Nár. Jedn. Pošum. pro Zahájí a okolí uspořádal národopisnou výstavku v místnostech školní budovy ve Zlivi pod protektorátem sl. okresního výboru v Hluboké ve dnech 5.—8. září t. r. Na pořadu byla též národní slavnost občinská. Tyto v posledním čase zvláště se ujaly působením různých, většinou šprýmovných a bezvýznamných spolků, které obyčje naše uvádějí jen ve smích. A proti tomu musí se ozvat každý přítel lidových přžitků. Pořádá-li se něco podobného na venkově, tak jak bývalo v tom kraji, jako na př. ve Zlivi; nikdo nebude ničeho namítati.

Drobné zprávy.

Systematické vedení kroniky pražské bylo uloženo nově jmenovanému adjunktovi městského archivu král. hlav. města Prahy dru. J. Teigemu po návrhu měst. rady p. dra. Eiselta. Pod dojmem této zprávy napsána byla asi lokálka v Národní Politice ze dne 2. srpna t. r., v níž se pisatel přimlouvá za to, aby byly zavedeny stálé kroniky a monografie všech českých měst po příkladu »Slanského Obzoru«, s případným pojetím i obcí s českými menšinami
K. V.

Sousoší sv. Ignacia z Loyoly s Karlova mostu, umístěné nyní v zahradě paláce knížete Thurn-Taxisa, bylo sestaveno, pokud jednotlivé kusy daly se spojit, jak městské radě oznámil akadem. sochař p. B. Schnirch.
Mir.

Co se smí ukládati do městského musea? Zajímavou odpověď dala na tuto otázku městská rada král. hlav. města Prahy dle denních listů ze dne 26. a 30. čce. t. r. V prvé schůzi bylo »po delší debatě usneseno, by se odpovédělo spolku »Manes«, že museum městské dle mínění musejního kuratoria není určeno pro zachování moderních předmětů a obrazův. a že tudíž Alšovy kartony »Vlast« nemohou býti přijaty do musea. Rada městská je však ochotna v nedostatku jiných míst nabídnouti spolku dotyčnému místo k uschování kartonů ve věži staroměstské, hodí-li se k tomu účelu!« A za 100 let, nebudou-li tyto kartony zničeny, budou jistě v cizině, ač by potom měly býti dle »musejních pravidel« v museu. Inu dříve tam nesmí. A nediv se, laskavý čtenáři, vždyť musea naše jsou přece tak podobna pražskému chudobinci. Všude přijetí podmíněno jest určitým, značným stářím... Krátce potom četli jsme jinou lokálku, že v městské radě »vzato na vědomí, že výbor obchodního oddělení Národopisné výstavy českoslovanské věnoval král. hlav. městu Praze čestný diplom.« Těž bude odevzdán do městského musea. Proč? Městské museum chová též překrásný výtvar předního sochaře českého představující ženu truchlící nad rakví. Práce ta jest též z let nedávných. Kde jest důslednost? Není také uložena, či lépe snad odložena?
Hs.

Obrazárna v letohrádku královny Anny. Po návrhu městského radního p. Tichého usnesla se rada městská vyžádati si propůjčení letohrádku královny Anny (ze 16. století) na obrazárnu. Tam by snad byly přijaty kartony Alšovy!

Starší mostecká věž na Menším městě pražském, v níž, jak známo, nalezena byla před nedávnými lety vzácná památka staročeského sochařství, ukázala nám před nedávnem své staré zdivo; ale za nedlouho byla odpadlá omítka podivně nahrazena. Natřeno totiž prostě románské zdivo bez omítky špinavou barvou, aby se nelišil nový nátěr od staré, začernalé omítky. Mínená tím snad oprava, pro kterou vyslovila se ohledací komisse v květnu loňského roku. (Národní Listy, 4. května r. 1895.) Zajímavo jest, že za opravu její přimlouval se M. Lüssner již r. 1885., vida ji sešlou a zanedbanou oproti oběma věžím mosteckým, vráceným slohu původnímu. (Pam. arch. XIII. 135.)

Národopisné museum českoslovanské otevřeno bylo slavnostně dne 15. května t. r. o 11. hod. dopolední za nemalé účasti hodnostářů, zástupců škol, vědeckých ústavů, spolků a spisovatelů. Slavnostní řeč promluvil dr. O. Hostinský děkuje v ní na prvním místě lidu českoslovanskému, tvůrci to výstavy, bez níž by nebylo musea, pak hraběti Arnoštu Sylva-Tarouccovi i choti jeho hraběnce Marii, kteří místnosti pro museum bezplatně propůjčili, a konečně správci jeho dru. L. Niederlovi, za horlivou a neunavnou práci. Přejeme mladému, ale dobře již zakotvujícímu podniku hojného zdaru.

České obchodní museum v Praze. Zařizující komité jeho vyzvalo před nedávnem naše obecnstvo, zvláště obchodnictvo a průmyslnictvo, aby se hojně přihlašovalo za členy. My pak přejíce novému ústavu hojného zdaru, doporučujeme jej přízni všech pp. členů, kteří mají nějaké památky z dějin českého obchodu a průmyslu. L. M.

Sbírka českých geografik. Česká společnost zeměvědná, jež si především vytkla za úkol přispívati k zeměvědnému poznání české vlasti, nad jiné živě pocituje nedostatečnost českoslovanské vlastivědy, i odhodlala se dle určení svého k soustavné akci, jejímž prvním článkem má býti sebrání a vystavení spisů, map i jiných prací, jednajících o zemích českých po stránce zeměvědné, sepsaných a vydaných jazykem jakýmkoli a kdykoliv. Sbírka tato bude významna. Dary toho druhu přijímá a všechny dotazy zodpoví tajemník Dr. Jos. Frejlich, Praha II., Karlovo náměstí č. 21. Všem p. t. dárcům bude poděkováno ve »Sborníku Č. sp. z.« i v denních listech. Hs.

Sbírky na pomník Františka Palackého byly zahájeny tímto provoláním:

Jméno František Palacký známo a slavno jest po vši naší vlasti od nádherných paláců až do poslední vesnické chaloupky.

Bude tomu za nedlouho sto let, co se veliký muž tento narodil v naší milé Moravě pod památným Hostýnem.

Bylo to v době, kdy jen málo mužů pokoušelo se vzkřísiti národ náš ze zatmění ducha vlasteneckého, ve které pohřben byl od dlouhého času následkem osudů nešťastných. Byli to nejvíce učenci skrovného postavení, kteří počali jazyk národní zanedbaný znova vzdělávati a přizpůsobovati k písemnictví. Palacký u věku ještě dosti mladém zaujal mezi nimi jedno z předních míst, ano dovedl v činnost jejich uvéstí větší sjednocení a vpraviti do ní vyšší vzlet, tak že ujímala se vždy větších úkolů a počal se jí národ ve vrstvách širších buditi k vážení sobě svého jazyka, k uvádění jeho v život společenský, spatřovati v něm jediný pravý ústroj k svému vzdělání, k svému duchovnímu povznesení. Mocnou právou k tomu bylo poznání slavných dějin vlasti, kterému Palacký zjednal cestu nesmrtelným dílem svým, zakládajícím se na zkoumání nikdy před tím nedostiženém.

Když do prvního živějšího uvědomění tohoto vkročilo roku 1848. velké vzrušení téměř ve všech zemích evropských, kterými národ český vzbuzen byl k účastenství v politickém ruchu, byl to opět Palacký, jenž naznačil hlavní směr, ve kterém bylo potřeba postupovati k dosažení prospěchu pro národ, jak se zvhladem k svobodě, tak k zachování samostatnosti země ve svazku se samostatným mocnářstvím rakouským.

Přese všechny rozdíly v míněních, které přirozeným způsobem vznikly během událostí tří desetiletí potomních, byl to prapor Palackého, pod kterým národ náš v celosti své vždy bojoval pro rovnoprávnost s jinými národy, pro politický pokrok, pro samostatnost říše a země. Po celý jeho život ctili jsme jej co vůdce svého, nazývali jsme jej milým otcem našich snah vlasteneckých, hleděli jsme k němu jako k muži, jehož památka nikdy nesmí vyhnouti v myslích českých.

Když nám jej odňala smrt, vznikla proto hned v první chvíli myšlenka, aby na důkaz vděčné paměti národu za jeho zásluhy postaven byl Palackému pomník k tomu přiměřený na některém význačném místě v král. raši Praze;

i ujala se toho předně obec pražská, aby k tomu přípravy činila. Vlastenecké nadšení národu našeho nedopouštělo žádné pochybnosti, že se všechny třídy obyvatelstva zemí koruny České ochotně budou účastniti hmotných obětí k tomu potřebných. Ale bylo mnoho potřeb jiných, naléhavých, které v onen čas a dlouho ještě potom vyžadovaly této obětivosti mnohem pilněji k účelům kulturním a jiným; pročež nebylo lze hned tehdyž aneb, jak žádoucně, brzy k dílu přikročiti.

Prozatím obec pražská dle možnosti své sbírala prostředky peněžité hlavně ukládáním každoročních příspěvků z důhodů obecních, při čemž ku pomoci některé propůjčil se také spolek »Svatobora«, k jehož účelům náleží mimo jiné též pečování o oslavu památky mužů v literatuře české zasloužilých, rovněž ukládáním ročních příspěvků ze svého důchodu; i nashromáždila se tím způsobem do nynějšíka suma více než 77.000 zl. pomníku věnovaná.

Suma tato ovšem nikterak nepostačuje na oslavu muže takového, jakým byl Palacký národu českému, a čas kvapí, aby se děle neodkládalo.

Roku 1898. bude sto let od narození Palackého, i jest žádoucně, aby aspoň toho roku základní kámen byl položen k podniku tomu a zabezpečen úplně fond k postavení pomníku nutný, tak aby století, ve kterém Palacký působil, aspoň samo ještě povinně díky a povinnou čest jemu prokázalo.

Proniknutí přáním tím, obrácíme se k nejširším kruhům vlasteneckého obyvatelstva českého ve všech zemích koruny Svatováclavské, k samosprávným úřadům, záložnám, peněžním ústavům a k veškerým čelným: spolkům i společenstvům, aby dle možnosti jednoho každého příspěvky peněžitými provedení díla uskutečniti hleděly.

V pevném přesvědčení o vlasteneckém smýšlení všech stavů národu českého voláme postavení důstojného pomníku Františku Palackému v Praze »Na zdar!«

Příspěvky přijímá jako pokladník: pan Adolf B. Stýblo, knihkupec a obecní starší v Praze, Václavské náměstí, a praesidium rady městské na Staroměstské radnici.

Komitét pro zbudování pomníku Františku Palackému
v Praze, dne 14. dubna 1896.

Čeněk Gregor, starosta měst pražských, I. předseda — **JUDr. Bedřich princ ze Schwarzenbergů**, majetník panství, zemský a říšský poslanec, II. předseda. — **JUDr. Jan Podlipný**, I. náměstek starosty měst pražských, zem. advokát, I. místopředseda. — **JUDr. Vladimír Srb**, II. náměstek starosty měst pražských, zemský advokát, II. místopředseda. — **Vladimír Per**, městský radní, t. č. jednatel. — **Adolf B. Stýblo**, knihkupec, maj. knihtiskárny a obecní starší, t. č. pokladník. — **Gustav Adámek**, velkocobchodník a obecní starší. — **Quido Bělský**, architekt a městský radní. — **JUDr. Tomáš Černý**, zemský advokát. — **MUDr. Em. Engel**, zemský a říšský poslanec. — **Jindřich Eckert**, c. k. dvorní fotograf a obecní starší. — **Jindřich Fialka**, profesor na c. k. průmyslové škole a obecní starší. — **Jan říšský hrabě z Harrachů**, c. k. tajný rada a komoří, člen sněmovny panské a velkostatkář. — **Josef Kandert**, architekt a obecní starší. — **Jan Kaftan**, zemský a říšský poslanec, civ. inženýr. — **MUDr. Emil Kaufmann**, c. k. univ. profesor a obecní starší. — **Josef Koutecký**, majetník domu a obecní starší. — **JUDr. Josef Milde**, zemský advokát a městský radní. — **JUDr. Prokop Podlipský**, zemský advokát a městský radní. — **Bohuslav Schnirch**, akademický sochař. — **František Tichna**, stavitel a městský radní. — **Karel Tichý**, císařský rada, velkocobchodník a městský radní. — **Dr. Václav Vladivoj Tomek**, vládní rada a c. k. universitní profesor ve výslužbě. — **Karel Vendulák**, sládek a městský radní. — **JUDr. Jan Vlček**, zemský advokát a obecní starší.

Přednášky na české fakultě filosofické v zimním semestru 1896. až 1897. vykazují zajímavá temata. Tak přednáší Dr. J. Goll: Dějiny 16. století. — Dr. J. Kalousek: Dějiny české za věku Poděbradského a Jagellonského. Dějepis ústavy české. — Dr. J. Emler: O latinském, českém a německém písem-

nictví středního věku. O nejstarších dějinách rakouských a pramenech jich. — Dr. O. Hostinský: Renaissance a barokní sloh mimo Itálii. — Dr. L. Niederle: Slovanské starožitnosti. — Dr. Č. Zíbrt: O studiu dějin agrárních se zřetelem k dějinám hospodářství v Čechách. — Dr. Král: Státní starožitnosti římské. I. Občanstvo a úřednictvo. — Dr. Novák: Historie vojenství řeckého. — Dr. J. Gebauer: Česká literatura od Husa do XVIII. stol. — Dr. F. Pastrnek: Mluvnice jazyka staroslovenského. Dějiny staré církevní literatury slovanské. — Dr. Zubatý: Počátky jazyka sanskrtského. O jazyce starých Prusů. — Dr. Vysoký: Vybrané partie řecké báje bohatýrské: báje kruhu trojského. — Dr. E. Kovář: O původu lidské mluvy. — Zimní semestr počíná dnem 1. října.

Zprávy o spisech a časopisech.

Zíbrt Č., dr.: **Albrecht Chanovský z Dlouhé Vsi a Jan Jeník rytíř z Bratřic o výročních obyčejích, pověrách a slavnostech staročeských.** V Praze 1895. Ve Věstníku král. čes. společnosti nauk třídy filozoficko-historicko-jazykozpytné XXIV. Stran 26. Zajímavé a cenné zprávy o výročních obyčejích, pověrách a slavnostech zapsali dobří pozorovatelé lidového života českého: známý kněz jesuita Albrecht Chanovský z Dlouhé Vsi (1581. až 1645.) a setník Jan Jeník rytíř z Bratřic (1755.—1845.), odpůrce kněžstva katolického, hlavně jesuitů. Každý pracovník s chutí sáhne po tomto zajímavém spisku.

Mír.

Bernau B.: **Plaňany s okolím.** Příspěvky místo- a dějepisné. K upomínce na Národopisnou Výstavu Československou sebral a sestavil. . . . Se 24 vyobrazeními. V Praze 1896., nákladem vlastním. Stran 160 s rejstříkem. Spisovatel nazval práci svou pouhými příspěvky proto, »že při naprostém nedostatku jakýchkoli místních pramenů nebylo možno pomýšleti na sestavení monografie v tom smyslu a způsobu, jak žádá toho dnešní stav vědy historické, jakož i proto, že z příčin podstatných snůška zpráv dějinných v zásadě ukončena asi dobou od r. 1780. do r. 1790.« (v předmluvě). Úvodem jest rozprava o památkách pravěkého osídlení úrodného okolí plaňanského, v níž spisovatel prozrazuje podnes u nás vzácné, rovnocenné nazírání na dobu předhistorickou i historickou. »Čertovy brázdy«, hradišť a stráží šťastně užito na dotvrzení, že touto krajinou táhla se stará hranice kmenová, přes to vše, že na to nemáme výslovných a určitých svědectví psaných. (Str. 6, 7, 85—87 a 95.) Po té následuje vypsání osudů a památek v městysi Plaňanech a okolních osadách: Radími, Chotuticích, Chotouni (rodišti sv. Prokopa), Vrbčanech, kde býval chován prapor sv. Vojtěcha, Miškovcích, Žabonosích, Hradeníně a Chocenících. Doporučujeme tuto pilně a svědomitě snesenou práci.

Otázky a odpovědi.

Dotaz o koulení vajec zodpověděl ještě p. Theodór Antl, adjunkt kníž. archivu v Třeboní a p. E. Neuman, učitel v Únětích u Roztok n. V. daroval 2 kraslice. Kromě toho zaslal zevrubné odpovědi p. K. Srnka na Smíchově na otázky o svátku sv. Anny, o pálení ohňů filipojakubských a několik modlitbiček. Všem pp. zaslílatelům vyslovuji srdečný dík a kladu laskavým čtenářům nové otázky:

Zná někdo pověry, vztahující se ke svátku sv. Ludmily (16. září)?

Co víte o dni sv. Ondřeje (30. listop.)?

Redaktor.

Zná někdo pověst českou o zbraních (zvláště šípech) jedem napouštěných.

J. S.

Na deskách starých knih bývají vyznačeny čarou inkoustovou obrysy bochánků a žemlí v dobách nouze a drahoty. Věrné kopie jich i přípisů, s údajem, kde a v jaké knize byly, daly by materiál k zajímavé stati. Příspěvky ráčtěž laskavě zaslati redakci t. l.

J. M.

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Zpráva pokladní. Nově za členy přistoupili následující P. T. pánové a korporace: S příspěvkem zl. 5.— ročně jako příznivec p. Beneš František, stavitel v Bezné; jako členové přispívající s obnosem zl. 2.— ročně P. T. pp.: Bayerle Jiří, farář na Tmani; Černý Jos., inženýr; zl. 2.—; Krčmář Stan., c. k. berní v Libáni; pí. Prokopová M., majetnice lékárny v Lomnici u Jičína; Společnost přátel staroslavné Budče v Zákolaněch; slč. Tábořková Filomena ve Skutči.

Za činné členy přistoupili P. T. pánové: Belatka Jiří, učitel v Kunštátě; Brabec Václ., farář v Jirnech; Brumlík H., obchodník v Noutěřicích; M. U. Dr. Burda Frant., prakt. lékař v Jičíně; Čáp Václav, správce školy v Lišné; Fidler Ed., účetní cukrovaru v Ruzyni, zl. 1.— na r. 1896, dar zl. —10; Fišer Ed., obchodník v Lomnici u Jičína; Gottfried Jos., říd. učitel ve Kbelích, zl. 1.— na r. 1896, za publikace zl. 2.—; Havlín Frant., odborný učitel ve Velvarech; Himl Jan, obchodník ve Zvoleněvsi; Horáček Ladislav, učitel v Kuklenách; Horných Ign. mladší, továrník v Lomnici u Jičína; Dr. Hrdina J. L., úředník při c. k. českém místodržitelství; Jindřich Eduard, pouzdrař; slč. Jínová Růžena, učitelka v Lomnici u Jičína; Kaprálek Eduard, adjunkt cukrovaru ve Zvoleněvsi, zl. 1.—, za publikaci zl. —60; Kašpárek Em., typograf; Korselt Karel; pí. Korseltová Anna, soukromnice; Kubišta Ant., mlynář v Knovízi; Laštovička Jos., farář na Chvalech; Lorenz Gust., účetní cukrovaru v Dymokurech, zl. 1.— na r. 1896., dar zl. —15; Mádl Jos., typograf ve Vršovicích; Nesměrák Boleslav, úředník cukrovaru ve Zvoleněvsi; Novák František, majetník realit ve Slaném; Patrčka Viktorin, c. k. professor v. v. na Smíchově; Pejša Bedř., obchodník v Sedlčanech; Piskáček Boh., statkář na Bílé Hoře, zl. 1.— na r. 1896, dar zl. —10; Pittermann Jos., učitel v H. Počernicích; Pokorný Frant., učitel ve Zvoleněvsi; Roubíček Jos., říd. učitel v Knovízi; Rouček Jos., obuvník ve Zvoleněvsi; Růžicka Jarosl., farmaceut ve Vimperku; Sigmund M. R., soukromník na Opočně; Slavík Vít, majetník barvířského závodu v Lomnici u Jičína; Tělocv. jednota »Sokol« v Střešovicích; Stára Jos., velkostatkář v Radonicích; Svátek Libor, velkopřemyslník v Plzni; Svatoš K. V., odborný učitel ve Smiřicích, zl. 1.— na r. 1896., za publikace zl. 2.—; Svoboda Jan, řídící učitel ve Stružinci; Škorpil Frant., odb. učitel při měst. škole na Kladně; Šulc Václav, statkář v Drnově; Tichánek Josef, učitel v Lomnici u Jičína; Tichý František v Železně; Tuček Bedř., knihkup. účetní; Vlk Vojtěch, rolník v Pchérách; Vltnář Josef na Smíchově; Vršník Jindř., statkář v Ruzyni, zl. 1.— na r. 1896., dar zl. —10; Záruba Jos., c. k. setník zemské obrany v Plzni.

Za příčinou zdražení tiskových potřeb jednak přestoupili z členů činných ku přispívajícím (s doplškem zl. 1.—), jednak darovali tito P. T. členové a korporace: Amort Vilím, akad. sochař, zl. —50; Bárta Jos., farář v Praskovicích, zl. —30; Batal Ant., farář v Malkovicích, zl. —50; Běhálek Ed., říditel panství v Chudenicích, zl. —50; Beneš Tom., techn. adjunkt cukrovaru v Kralupech, zl. 1.—; Občanská beseda ve Vodolce zl. 2.—, za publikace zl. 1.—; Brož Václ., učitel v Reporyjích, zl. —30; Buchtela K., c. k. berní inspektor, zl. —30; Demel Jan R., c. k. professor v. v., zl. —50; J. U. Dr. Demel Jaroslav, zl. —50; Dlask Vinc., c. k. kontrolor dané cukerní v Pečkách, zl. —50; Engel Václ., povozník, zl. —20; Felfel Zd., obchodník

v Kuklenách, zl. —20; Funk Ant., výběrčí c. k. potr. daně v Karlíně, zl. 2.30. Halaburt Bedř., c. k. cvičný učitel v Příbrami, zl. —30; Herold Frant. arciděkan v Plzni, zl. 1.—; Hruška K., učitel ve Voticích, zl. —20; Chromec Frant., učitel v Rudimově, zl. 1.—; Ječný Kamil, cukrmistr ve Zlonicích, zl. —50; Jiroš Vikt., okr. a měst. zvěrolékař v Turnově, zl. —50; Karpeles V., obchodník v Záběhlicích, zl. —20; Kinzl Frant., stavbyvedoucí ve Voticích, zl. —20; Klumpar Jan, c. k. gymn. řídítel v Hr. Králově, zl. —30; Kneisl Jos., měst. účetní oficiál na Žižkově, zl. 2.—; Kodeš Frant., assistent cukrovaru ve Mšeně, zl. —50; Kohnout Václ., důchodní ve Vodňanech, zl. 1.—; Kopl K., řídítel c. k. místodrž. archivu, zl. —50; Kotrč Jos. zl. 1.—; Ladislav Václ., techn. úředník cukrovaru v Kralupech, zl. 1.—; Lipka František, magistr pharmacie v Přerově, zl. —50; Lučan Adolf, obchodní příručí na Žižkově, zl. —30; Mayer M., městský důchodní v Horažďovicích, zl. 2.50; Mejtský Jos., spisovatel a genealog na Žižkově, zl. 1.—; Minář Václav, rolník v Lounkách, zl. —50; Mixa Bl., starosta na Příbrami, zl. 1.—; Multrus Jos. Alb., lakýrník v Trnovanech, zl. —50; Myslbek Jos., řídítel c. k. uměl. průmysl. školy, zl. 1.—; Parma Vladimír, zl. —30; Pecenk Adolf, c. k. vrchní místodrž. inženýr na Král. Vinohradech, zl. 3.—; Penknovský V., pošt. mistr v Ledči, zl. —20; Petrák Jos., učitel v Lomnici u Jičína, zl. —20; slč. Řezáčová K., učitelka, zl. —10; M. U. Dr. Schneider Jul. v Lukavici, zl. —60, za publ. zl. —60; Smolík Frant., c. k. professor a okr. šk. inspektor v Č. Budějovicích, zl. —30; J. U. Dr. Smrčka Jan, starosta v Rychnově nad Kn., zl. 1.—; Tělocvičná jednota »Sokol« v Dolním Bousově, zl. 1.—, v Dobruvici, zl. —10, na Zbraslavi, zl. —15; Stárek Jos., řídítel měst. škol v Blovicích, zl. —10; Svoboda Jos., úředník, zl. —20; Šedivý Josef, cukrmistr ve Mšeně, zl. —50; Teynil Jan F., inženýr na Mělníku, zl. —25, za publikaci, zl. 1.—; Tomíček František, lékárník v Netolicích, zl. —50; Trmal Josef, účetní, zl. 1.—; Wildt Jos., c. k. pošt. mistr v Litni, zl. —30; Vinkler Frant., okresní tajemník na Mělníku, zl. 1.50; Vítek Boh., říd. učitel v Bezděkově, zl. —33; Vlček Jan, městský důchodní ve Voticích, zl. —20; Výborný Fr. V., nájemce dvora v Hraběšíně, zl. 1.—; J. U. Dr. Zádina Ant., advokát v Poděbradech, zl. —50.

Za publikace složili P. T. pp.: Črha Jindř., obchodník v Lomnici u Jič., zl. —65; Lux Oldřich, zl. —50; Růžička Jar., farmaceut ve Vimperku, zl. —60; M. U. C. Tichý František v Č. Brodě, zl. 1.—; Winkler Jan v Soběslavi, zl. 1.10; P. Vodička Karel Št., knihovník kláštera Minoritů v Č. Krumlově, zl. 2.—.

Za veškerý dary upřímně děkujeme prosíce, aby bylo Společnosti i na dále pamatováno.

P. T. členům není neznámo, že byly veškerý tiskové objednávky zdraženy o 15%; ačkoliv jest tím také značně zvětšen peněžitý náklad na náš »Časopis«, přece nebylo zvýšeno členského příspěvku. Žádáme tedy všech P. T. členů, aby sami — každý dle své možnosti — z dobré vůle zvýšili svůj členský příspěvek. Jest, doufáme, zcela zřejmo z »Časopisu«, který jest dáván členům zdarma, že není při něm počítáno na zisk, i spoléháme také v této věci na stále osvědčovanou štedrnost členů.

P. T. členů, zasílajících příspěvky poštou žádáme, aby vždy připojili o 3 kr. více na poplatek, který jest v Praze ustanoven za doručení poukázky. V této zprávě jsou uvedeny veškerý příspěvky, které došly od 9. července r. 1896. do 31. srpna 1896. Později došedší budou uveřejněny v čísle 4.

P. T. členy činíme pozoruy k tomu, že míněna tím vždy Praha, kde není udáno jiného bydliště; u těch P. T. členů, kde není jinak oznámeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek, zl. 1.— na r. 1896. Členský příspěvek i dary budtež zasílány na adresu podepsaného pokladníka.

V Praze, 31. srpna 1896.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,

Král. Vinohrady, Sázavská ul. č. 14 n.

Redaktor Jan Soukup. — Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Tiskem F. Šimáčka v Praze.